

KOMPO

1787-88

103814

BIBLIOTHECA
UNIV. JAGELL
GRACOVENSIS

Mag. St. Dr.

II

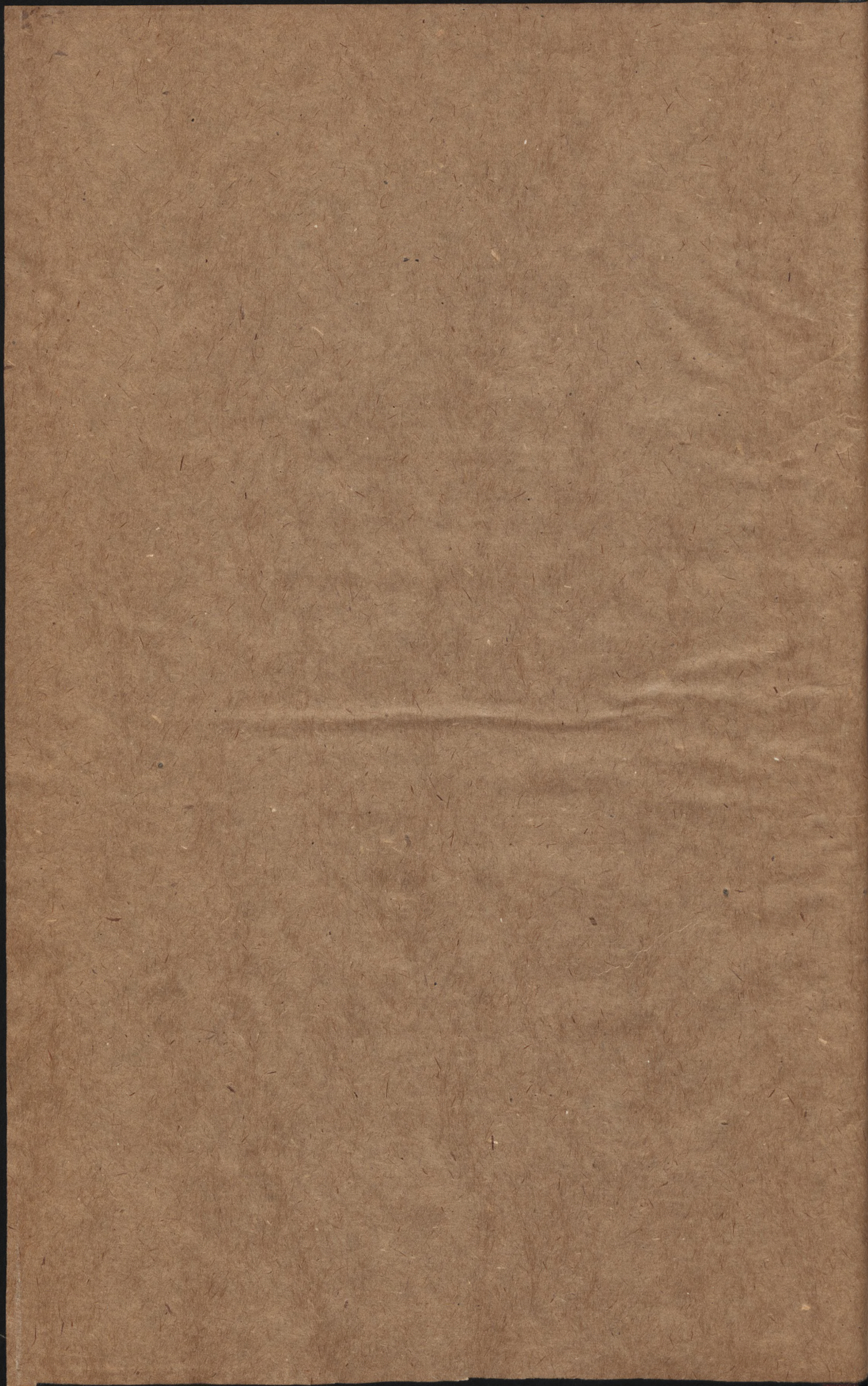
1787-88

103814

Mag. St. Dr. II

Vil

Pedag. 1155.

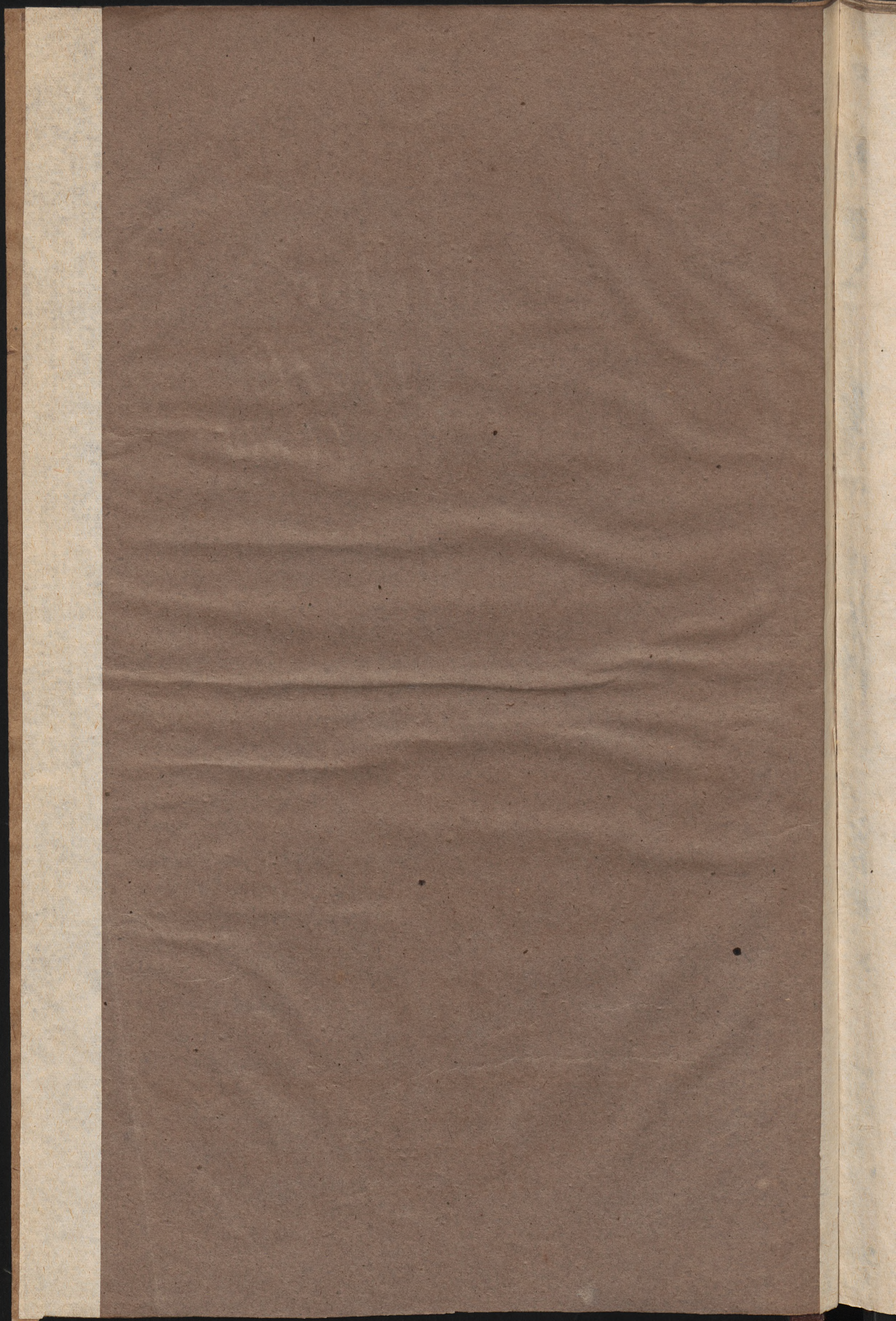
Vilnensis Studiorum Universitas

Prospectus lectionum ex anno 1787 in a. 1788.

Wilno

1787/8

Univ

PROSPECTUS
LECTIONUM

IN

ALMA ACADEMIA ET UNIVERSITATE

VILNENSI

SCHOLÆ PRINCIPIS M. D. LIT.

NOMINE INSIGNITA

AD

INSTAURATIONEM STUDIORUM

Ex Anno 1787. in Annum 1788,

PROPOSITUS.

V I L N Æ

TYPIS SACRÆ REGIÆ MAJESTATIS

PENES ACADEMIAM.

103814

II 1787/88

Mag. St. Dr.

PROSPECTUS
LECTIONUM

U K Ł A D
L E K C Y I

IN COLLEGIO PHYSICO.

W KOLLEGIUM FIZYCZNYM.

TADDÆUS KUNDZICZ AA. LL.
& Philosophiæ Doctor, Canonicus Livon: Coadjutor Præpositus Ecclesiæ SSæ. Trinitatis, publicus & ordinarius Matheleos applicatæ Professor, diebus Martis, Jovis & Saturni, horis matutinis lectiones suas instituet: quarum materia, totiusque annui cursûs argumentum, erunt principia generalia æquilibrii, motûsque corporum solidorum, nec non eorundem principiorum applicatio ad Problemata Mechanices Theoreticæ, ac Practicæ.

Præceptoris erit institutum, ita Tyronibus, qui primûm ad mechanices studium sese conferunt, rudimenta hujus scientiæ exponere, ut iis, qui aliquot annorum exercitatione, quidquam se in mechanicis valere arbitrantur, simul suppeditet necessaria requisita ad solvendas varias quæstiones, quæ vel e mechanicis principiis eruuntur, vel

TADEUSZ KUNDZICZ Nauk wyzwolonych i Filozofii Doktor, Kanonik Inslantski, Koadjutor Proboszcz Kościoła S. Trójcy, publiczny i ordynaryjny Matematyki stosowaney Professor; we Wtorki, Czwartki i Soboty w czasie rannym, dawać będzie Lekcyje swoje, których rzeczą, i całego Kursu rocznego treścią, będą ogulne prawidła równowagi i ruchu ciał zsiadlych, oraz stosunek tychże prawideł do zadań tak praktyczney jako i Teoryczney Mechaniki.

Zamiarem będzie Nauczyciela, tak początki Mechaniki dla czyniących pierwszy wstęp do tej nauki przekładać, aby razem dla tych, którzy kilkoletnim ćwiczeniem się z tą częścią Matematyki dobrze oznali, nadstarczał tego wszystkiego, co potrzebnym jest do rozwiązania rozmaitych kwestyi, albo z początkowych prawd Mechaniki wynikających, albo w używa-

ad Mechanicos usus referuntur. *niur Mechanicznym mieysce mających.*

Mechanicam dividi in duas primarias partes, cum cæteris Mathematicis volumus: Alteram *Staticam*, quæ de legibus æquilibrium agit: alteram propriè dictam *Mechanicam*, seu ut aliis placet, *Dynamicam*, quæ motus leges, proprietatesque considerat.

Staticam arctioribus circumseptam terminis a pluribus, ut nonnisi machinarum æquilibrium examinandum sibi vendicet, nos amplius exspatiari permittemus: ut & generalis theoriæ æquilibrium leges examinet, & ad particulares ejusdem theoriæ ad machinas applicationes descendat.

Ideam virium, rerum omnium ambitus nexusque, quem naturam compellamus, claram & dilucidam nobis subpeditat: subtiliores tamen perquisitiones Philosophorum, adeo eam obscurarunt, ut magna inter Mathematicos exortalis, mansit diu: utrum massa ducta in celeritatem? vel verò massa multiplicata per quadratum celeritatis exprimat vim corporis in motu constituti? Illustris Leibnitius primus erat, qui hanc alteram opinionem in *Mechanicam* invexit; disputatum est pro utraque parte tantò

Mechanicę na dwie ogulne części, z inszemi Matematykami, podzieloną mieć chcemy: na Statykę, która naukę o równowadze zabieramy, i na Mechanikę właściwie rzeczoną, albo iak inni zwać wolą, Dynamicę, która własności i prawa ruchu rozważa.

Statykę od wielu cieśniej ograniczoną, że tylo do równowagi machin stosujemy, my w obszerniejszym obrębie zostawujemy: aby i powszechne prawa teoryi równowagi zamknięta, i szczegulne stosunki teyże teoryi do Machin obejmowała.

Wyobrażenie sił, ciąg i związek rzeczy wszystkich, co zowie natura, światle nam i jasne wystawie: głębsze iednak zaciekawia się Filozofow tak ie zacmiły, że wielka między Matematykami sprzeczka wszczęta długo trwała: jeśli masa rozmnożona przez szypkosć? czyli taż sama masa czy nięca produkt z kwadratem szypkosći, wyraża siłę ciała w ruchu zostaiącego? sławny Leybnitz pierwszym był, który to drugie mniemanie wniósł do Mechaniki: wrzał spor z obu stron, z tym większą zawziętością, im oba zdania swym

acri-

acrius, quanto utraque sententia suis propugnatoribus, suisque oppugnatoribus, uberiora excriniis subtilioris metaphysices arma suggererat. Hærendum foret in ipso Mechanices limine, ni lux strictioris calculi omnem amoveret caliginem. Illius subsidio factum est, ut res, suis terminis accuratè definita, clariùs eniteret. Leibnitio habitus, est subtilitatis honos, sed vetus sententia pristinum in Mechanica locum recuperavit.

Ubi datur æquilibrium virium, ibi earundem cessat exercitium, & non nisi simplex ad producendum motum nihil consideratur; æquilibrium autem virium obtinetur, ubi hæ æquali conatu in contrariam partem agentes, sese destruunt: id verò qua ratione eveniat, edocere, Staticæ est maximum & unicum objectum.

Quare, considerandæ & distinguendæ nobis venient hac in parte, diversæ virium classes: directè vel in directè oppositarum, plus minusve concurrentium, parallelè agentium, ex pluribus in pauciores, vel in unicam abeuntium, & ex unica in plures resolutarum, qua ratione sese juvent, aut impediunt, & plures unicæ opponantur, ut tandem æquilibrium constituent.

obrońcom i przeciwnikom obfitych z suptelności metafizycznych broni dodawały. Trzebaby było ulgnąć w niepewności, na samym do mechaniki wstępie, gdyby nie światło dokładnego rachunku wszelką mgłę rozpędzilo. Za pomocą rachunku, rzecz w swoich wyrazach ściśle ograniczona, jaśnieysię wydała. Leybnitz zyskał chwałę suptelnego dowcipu, lecz dawne zdanie do pierwszego w mechanice miejsca powróciło.

Skoro jest siła równowaga, tym samym ustaie ich działanie, i samo tylko proste usłowanie do zjednania ruchu, idzie na uwagę; siła zaś równowaga otrzymuje się, skoro te, równym usłowaniem, z przeciwnych stron, na opór sobie idąc, siebie wzajem wyniszczają; to zaś iak się dzieie, nauczać, Statyki jest jedynym zamiarem.

I przeto w tej tu części, różne podziaty siły: prosto, lub ukośnie oporem sobie idących, mniej lub więcej z sobą się iednoczących, z wielkicy liczby w mnieyszą, lub w iedną tylo siłę przechodzących, i przeciwnie z jedney na wiele podzielonych rozważać będziemy: jakim sposobem są sobie na pomocy, lub zawadzie, iedna kilku się sprzeciwi, aby równowaga miała miejsce. B Da-

Datur in corporibus gravitate præditis punctum aliquod, quod centrum gravitatis, compellari consuevit. Compositio & resolutio virium Parallele agentium, in eo maxime versatur, ut & centrum illud gravitatis determinetur, & proprietates ejus evolvantur.

Æquilibrium machinarum, si non difficillima, certe utilissima pars Staticæ est, & ab omnibus habetur. Quantum enim & publicis & privatis quibuscunque commodis usibusque Machinæ inserviant, nemo est qui ignoret. Pro sua ergo præstantia argumentum hoc tractabitur, cum ea qua par est claritate, totiusque theoriæ luculenta explanatione. Singulæ machinæ considerandæ huc venient: diversa genera Vectium, Trochlea, Axis in peritrochio, Planum inclinatum, machinæ, quæ funiculares appellantur: nec non Cuneus & machinæ rotatæ, tum Cochlea solida, cava & infinita, ac denique diversi generis Polispasti: et ita quidem considerandæ venient, ut earum usus, apparatus, constructio & applicatio indicetur, edoceaturque, quid singulæ valeant, quid commodi adferant, quid incommodi in se habeant; & quod tandem genui-

Wszystkie ciała ciężkie mają punkt, który środkiem ciężkości zwiemy. Składanie i rozkładanie sił paralelnie działających, na tym szczególniej zależy, aby i środek ciężkości determined był, i własności onegoż wyłożone.

Równowaga machin, jeżeli nienaytrudnieysza, pewnie jest naypożytecznieysza część Statyki, i za taką od wszystkich jest miana. Wiadomo bowiem każdemu, jak w wielu okolicznościach służą maszyny do publicznych i prywatnych użytków. I przeto część ta, wykładana będzie z dokładnością, i całej Teoryi jasnym wyłożeniem. Każda szczególnie Maszyna uważana będzie; rozmaite Dragów rodzaje, Kołko Ergata, Płaszczyzna pochylona, maszyny sznurowe, przytym Klin i maszyny z kołek złożone, równie jak szruba pełna, wydrażona, i nieskończona: nakoniec rozmaitego gatunku Polispasty. Tak zaś o każdej maszynie mówić się ma, iżby użytek, skład, i zastosowanie do przypadku, dokładnie się wyrozumiało, przy dostatecznym opisaniu, ile każda maszyna może jaki pożytek czynić, jakie w sobie zamyka trudności, nakoniec jaka rzetelna z każdej

num permachinas lucrum obti- *wygoda być może.*
neatur.

Ut Staticæ Tractatus com-
pleatur, opus est Theoriæ æqui-
librii machinarum Mathemati-
cæ addere Physicam. Machinæ
dum in eo statu sunt, ut moveri
incipiant, resistantiam quandam
experiuntur, affricus partium
è quibus machina componitur,
funiumque rigiditas, ob quam non
adeo facile complicantur, hæc
motui obstacula opponunt. Lon-
ge abest ab eo perfectionis gradu
physica machinarum theoria,
ut quantum hinc motus impedi-
atur, cum ea quæ Geometris pro-
pria est accuratione determinet.
Quousque tamen hac in re ven-
tum sit, seu calculi, seu experi-
entia subsidio: erit Præcepto-
ris edocere.

Dynamica, quæ leges proprie-
tatesque motus considerat, offert
amplissimum variis perquisitio-
nibus campum. Ut enim Ele-
menta motus infinitis variari
& combinari possunt; ita singulæ
variationes & combinationes, pe-
culiæres proprietates motui con-
ciliant: quæ tamen ad genera-
les classes haud difficulter refe-
runtur.

Cujuscunque naturæ motus
sit simplex idemque uniformis,

*Aby Statyki traktat zupełnie
był dokonany, potrzeba do teoryi
równowagi w machinach matema-
tyczney, dodać fizyczną. Gdy
machiny są w tym stanie, że się
ruszać począną, doświadczą się
niejakis opor; tarcie części z któ-
rych machina składa się, oraz
powrozów tęgość, dla której nie
łatwo się schylaia, czynią te za-
wadę ruchom. Daleka iest od tego
doskonałości stopnia fizyczna
machin teorya, aby z dokładno-
ścią geometryczną naznaczyła, ile
z tych przyczyn iest opóźnienia w
ruchu. Wszakże ile w tey mierze
pewnego być może, czy przez
rachunek, czy przez doświadczę-
nia, okazać to, Nauczyciel bierze
za powinność.*

*Dynamika uważaiąca prawa
własności ruchu, otwiera szerokie
pole do różnych uwag, jako bo-
wiem niezliczenie wielorako, ele-
menta ruchu odmieniać się i stoso-
wać się mogą; tak szczegulnie ka-
żda odmiana i stosunek, oddziel-
ne własności ruchu odkrywa, któ-
re jednak do powszechnych klas
łatwo łączyć się mogą.*

*Jakieykolwiek natury niechay
będzie ruch prosty i jednostayny,*

vel juxta quamcunque legem
variabilis; moveatur corpus in
linea recta, aut quamcunque
curvam datam, seu quæ ex certis
quibusvis conditionibus deter-
minari potest, describat; æqua-
tiones generales, expriment in
omni casu, omnes possibiles ne-
xus, qui inter spatia, tempora, ve-
locitates & vires intercedunt;
hæc verò æquationes, seu formu-
læ generales ad omne genus, cu-
juscunque particularis motûs, fa-
cilè applicantur.

Ubi questio fuerit, determi-
nandi motum, ex actione & re-
actione, quam varia ejusdem sy-
stematis corpora in se invicem
exercent, oriundum. Problema
ejusmodi reducetur semper, per
leges staticæ, ad generalia æqui-
librii principia. Corpora enim
per resistantiam, quam sibi invi-
cem opponunt: aut perdunt, aut
lucrantur aliquid de motu, ita ut
maneat semper æquilibrium in-
ter motum qui amittitur, &
illum, qui acquiritur. Unde se-
quitur, eundem qui reapse inest
corporibus obtineri motum, dum-
modò conditiones æquilibrii ju-
xta analiticos regulas expriman-
tur.

Hæc est idea Dynamicæ, quæ

albo wedle jakieykolwiek reguły
odmienny, niech bryła odbywa
ruch w linii prostey, albo w linii
jakieykolwiek daney krzywey, lub
takiey, która z pewnych jakich
kondycyi determinować by się mo-
gła: zrównania powszechne, wy-
rażą w każdym przypadku wszy-
stkie, jakiekolwiek znane być mogą
związki, zachodzące międzyroz-
ciągłością miejsca, czasem, chy-
żością i siłą; które to formuły
powszechne, czyli zrównania, ta-
cno stosowane byż mogą do ka-
żdego rodzaju szczegulnego ja-
kiego ruchu.

Gdzie mowa będzie o udeter-
minowaniu ruchu wynikającego z
akcyi i reakcyi, którą rozmaite
tegoż układu ciała względem sie-
bie wzajemnie czynią, zadanie w
tey mierze, przez reguły Statyki,
zastosuje się do powszechnych ró-
wnowagi principiów; ciała al-
bowiem, przez odpor czyniony mię-
dzy sobą wzajemnie, albo utra-
caią, albo nabywają cokolwiek z
ruchu, tak iż trwa zawsze równo-
waga między ruchem utraconym
i nabytym. Idzie ztąd, że, który
ciałom jest właściwy, tenże sam
ruch determinuje się, byleby kon-
dycye równowagi wedle reguł a-
nalitycznych wyrażone były.

To jest krótkie wyobrażenie Dy-
alte.

alteram Tractatus annui occupabit partem. Generalia hic principia motus primum exponetur, tum formulæ motus uniformis, harumque applicationes ad varia exempla succedent. Deinde agetur de motu variabili; ubi theoria accelerati & retardati uniformiter motus luculenter explanabitur, ex qua, tanquam corollarium sequetur motus gravium liberè cadentium & per plana inclinata descendantium. Motus Centri gravitatis peculiare proprietates habet, quæ seorsim examinabuntur.

Leges illæ, juxta quas corpora motum sibi invicem communicant, magni momenti sunt: proinde longiori pertractatione absolventur, & ad generale principium æquilibrii motus sese invicem infestantis, & reciproca eaque opposita actione sese destruentis, revocabuntur. His legibus tenetur conflictus directus & indirectus corporum cujuscunque nature, quo examinato, proponentur regulæ pro concursu corporum, elasticorum & non elasticorum, in easdem, vel oppositas plagas motorum.

His auxiliis aucti & benemul-

namiki, która drugą część capiet. Generalia hic principia motus primum exponetur, tum formulæ motus uniformis, harumque applicationes ad varia exempla succedent. Deinde agetur de motu variabili; ubi theoria accelerati & retardati uniformiter motus luculenter explanabitur, ex qua, tanquam corollarium sequetur motus gravium liberè cadentium & per plana inclinata descendantium. Motus Centri gravitatis peculiare proprietates habet, quæ seorsim examinabuntur.

namiki, która drugą część capiet. Generalia hic principia motus primum exponetur, tum formulæ motus uniformis, harumque applicationes ad varia exempla succedent. Deinde agetur de motu variabili; ubi theoria accelerati & retardati uniformiter motus luculenter explanabitur, ex qua, tanquam corollarium sequetur motus gravium liberè cadentium & per plana inclinata descendantium. Motus Centri gravitatis peculiare proprietates habet, quæ seorsim examinabuntur.

namiki, która drugą część capiet. Generalia hic principia motus primum exponetur, tum formulæ motus uniformis, harumque applicationes ad varia exempla succedent. Deinde agetur de motu variabili; ubi theoria accelerati & retardati uniformiter motus luculenter explanabitur, ex qua, tanquam corollarium sequetur motus gravium liberè cadentium & per plana inclinata descendantium. Motus Centri gravitatis peculiare proprietates habet, quæ seorsim examinabuntur.

Prawidła owe, wedle których ciała wzajem sobie udzielają ruchu, wielce ku pożytkowi służą: i przeto obszerniey o nich mówić się będzie, z stosunkiem tychże prawideł do równowagi ruchu, który z drugim oporem idąc, wzajemnie się wyniszczają. Tym prawidłem ulega wzajemne uderzenie się proste, lub ukośne ciał jakiegokolwiek bądź natury, o czym przelozoną naukę zamkną ogulne reguly, o zbieżeniu się ciał sprężastych i niesprężastych, gdy w tęż samę, lub przeciwną stronę ruszają się.

Tak przysposobieni Uczniowie, przystąpią na koniec do rozwią-

muniti tyrones, descendunt tandem ad considerandum motum curvilineum; ubi primò, de origine, principiis & proprietatibus ejus generaliter disquiretur; tum de motu ex vi primitus impressa & actione gravitatis oriundo, pertractabitur. Subsequentur deinde ea, quæ de motu rotationis & oscillationis habentur. Motus pendulorum compositorum, itemque simplicis in Cycloide, ultimum locum occupabit.

JOSEPHUS MICKIEWICZ AA.LL. & Philosophiæ Doctor, Physicæ experimentalis publicus & ordinarius Professor, in lectionibus suis, quas diebus Martis, Jovis & Saturni, horis matutinis instituet: novum Physicæ curriculum resumens, præmissis primùm breviter iis, quæ de objecto Physicæ & regulis philosophandi in prologomenis exponuntur, nec non de methodo illa felicissima in eruendis abstrusissimis naturæ proprietatibus a clarissimo NEWTONO tradita, atque ab eodem Philosophiæ Parente, aliisque sagacissimis arcanorum naturæ investigatoribus optimo semper successu adhibita; tractabit eadem methodo analytica de generalibus corporum proprietatibus, videlicet

zania nauki, o ruchu w liniach krzywych, gdzie początek, własności i prawidła tego ruchu w powszechności wyrozumiawszy, daley postępując, traktować będą o Ruchu z siły pierwotnie wrazoney i z działania ciężkości pochodzącym. Ruch kołowrotny i kołysny, następane zabierze mieysce; a nauka o wieszadłach składowanych, i o ruchu w Cykloidzie wieszadła nieskładanego, rzecz całą zamknie.

JOZEF MICKIEWICZ Nauk wyzwolonych i Filozofii Doktor, Fizyki Experimentalney Professor, na lekcjach swoich, które w każdy Wtorek, Czwartek i Sobotę z rana dawać będzie: nowy Kurs lekcji Fizycznych rozpoczynając, krótką naprzód przełoży naukę o właściwym celu Fizyki i prawidłach należytego filozofowania, tudzież o szczęśliwym owym sposobie dociekania nayskrytszych własności, podanym od naysławniejszego z Fizyków NEWTONA, i równie od jego, jako i od innych przemyślnych Badaczów tajemnic natury, zawsze szczęśliwie używanym. Obszerniey potym w tymże samym rozbiernym sposobie traktować będzie, o powszechnych ciał wszystkich własnościach: jako to, o ich nieprzenikli-

de impenetrabilitate, exten-
sione, figura, soliditate, gravita-
te, porositate, divisibilitate, com-
pressibilitate, elasticitate & mo-
tu; ita, ut proscriptis omnibus
hypothesibus, id solum Audi-
toribus suis proponendum susci-
piat, quod per accuratas phæno-
menorum observationes, & ex-
perimenta, de industria, desti-
natosque in fines capta, certum
indubitatumque est, atque ad no-
vas eorumdem corporum pro-
prietates detegendas, & artefa-
cta perficienda, utilius esse vide-
rit.

wości, rozłożystości, kształcie,
mięszszości, ciężkości, dziurkowa-
tości, podzielności, uciskaniu się,
sprężystości i ruchu; w których
przekładaniu, niewchodząc w roz-
trząsanie żadnych domysłów i po-
zornych układów filozoficznych,
same tylko istotne prawdy, na-
pilnym i dokładnym fenomenów
dostrzeganiu, oraz na doświad-
czeniach umyślnie czynionych u-
gruntowane, objaśniać będzie; w-
takowym zaś przekładaniu tych
własności, nieprześlanie na tym, iż-
by one od Uczniów zrozumiane i
pojęte były, lecz nadto starać się
będzie, iżby każda z nich należy-
cie docieczona i doświadczeniemi
utwierdzona, do odkrycia innych,
jeszcze nieznanomych, albo do po-
prawienia wad niektórych w spo-
sobie życia pospolitym znajduią-
cych się, albo naostatek do ule-
pszenia rzemioł i rękodzieł, przy-
dać się mogła.

Deinde tractabit de machinis
simplicibus in genere & de qua-
vis earum in specie: uti de *Ve-*
ste, ejusque diversis generibus.
De *Libra*, de *Statera*, justa & do-
losa, de *Trochlea*, de varii ge-
neris *Polyspastis*, & de ponderi-
bus ope funium sustentandis,
de *Axe in peritrochio* & machinis
rotatis, de *Plano inclinato*, de
Cuneo, de *Cochleu* & de machinis,

W tym sposobie zakończywszy
ręcz całą o powszechnych ciał-
wszystkich własnościach, przystą-
pi do traktowania o machinach
prostyach w ogulności, i o każdej z
osobna, mianowicie o *Dragu* i róż-
nych jego rodzajach, o *Szali*, i
Bezmiemie należyty i zawodnym,
o *Krażkach* i różnego rodzaju
windach, o ciężarach powrozami
podnaszanych, o kołowrotach i

quæ ex his simplicibus compo-
nuntur, & ad varias artes, ac ad
communem usum adhiberi so-
lent: indicando eorum facilio-
rem mechanismum, naturam, u-
sum, defectus & proprietates,
easque experimentis demonst-
rando.

Mechanicam excipiet Hydro-
statica, sive tractatus de pressio-
ne, gravitate, æquilibrio aliis-
que proprietatibus fluidorum,
ac etiam solidorum fluidis im-
mersorum: præsertim quod atti-
net eorum gravitatem specifi-
cam, ac methodum ejusdem de-
terminandæ. Singulæ fluidorum
leges experimentis demonstratæ,
amplissimum aperient campum
faciendis applicationibus, &
deducendis quibusdam corolla-
riis, ad utilitatem communem
spectantibus.

Sequetur deinde tractatus, de
machinis in Hydraulica adhibe-
ri solitis, præsertim de molendi-
nis & varii generis anthliis,
quarum mechanismus, natura,
usus & proprietates explicabun-
tur & experimentis demonstra-
buntur.

Denique tractatum de proprie-
tatibus aquæ, pro ejus triplici
diverso statu: fluiditatis, va-
porum & glaciei, totidem diver-

*machinach kołowych, o Płafzczy-
nie pochyloney, o Klinie, o Szru-
bie, i tych wszystkich machinach,
które się z tych prostych składa-
jąc w pospolitym są używaniu, o-
kazując ich skład taczniejszy,
zamiar, używanie, wady i wła-
sności, i one doświadczeniami u-
twierdzi.*

*Po Mechanice nastąpi Hydro-
statyka, czyli traktat o ciśnieniu,
ciężarze, równoważności i innych
własnościach rozcieków, uważa-
nych tak względem samych siebie,
jako też i względem ciał z siad-
łych w rozciekach zanurzonych, a
zwłaszcza co się tyce właściwego
ich ciężaru, i sposobu poznawania
onego. Prawa rozcieków wszyst-
kie należyte wyłożone i doświad-
czeniami utwierdzone obszernie o-
tworzą pole do czynienia różnych
uwag i rozmaitych wniosków, do
powszechnego pożytku stosowanych.*

*Nastąpi potym traktat o machi-
nach Hydraulicznych, a zwłaszcza
o rozmaitych młynach, pompach
do pędzenia wody w górę, i ska-
wkach do gaszenia pożarów; któ-
rych skład, zamiar używanie i wła-
sności, przekładane będą i do-
świadczeniami utwierdzone.*

*Naostatek, traktat o własno-
ściach wody podług trojkiego
jej stanu: płynności, waporów i
lodu, na trzy różne rozdziały*

sis sectionibus comprehensum *podzielony, dokładnie przeloży i luculenter exponet & experientis demonstrabit.*

Opificibus verò, diebus Dominicis & Festis, ex elementis Arithmeticae, Geometriae, & Mechanicæ explanabit ea, quæ & usui eorum quotidiano, & captui maxime accommodata judicabit.

Rzemieślnikom zaś, wędni Święte i Niedzielne, początki Arytmetyki, Geometrii i Mechaniki dawać będzie, stosując się do ich kunsztu, potrzeb i pojęcia.

ANDREAS STRZECKI, S. Theologiae Doctor, Collegii Physici Praefes, Canonicus Livoniensis, Regius Astronomus & Astronomiae Publicus Professor: Praemis sis iis, quæ in ipso limine Astronomici studii Tyronibus proponi solent, trigonometriam scilicet sphaericam, atque illis capitibus, in quibus, aut elucidantur principia mechanica, quibus tota Astronomia Physica innititur: aut diversi Planetarum motus, motuum natura, leges, inaequalitates earumque causae peruestigantur; aut denique indicatur ratio determinandi curvas, ad quas Planetarum trajectorye sunt revocandae, distribuendique inaequalitates Planetarum in diversis orbitae locis. Tractabit de revolutione diurna Planetarum, de ejus causa, de Phaenomenis generalibus & particularibus ab hoc motu pendentibus, deque modo illa observandi & calculandi.

ANDRZEY STRZECKI, S. Theologiae Doctor, Collegii Physici Praesident, Kanonik Instantski, Astronom J. K. Mci, y Astronomii Publiczny Professor: ułatwiając uczniom przystęp do Astronomii, po Trygonometrii sferycznej, umieści w pierwiastkowych lekcjach to wszystko, co na samym wstępie dawać się uczniom zwykło, i albo się ściągają do zasad mechanicznych, na których się gruntuje Astronomia fizyczna: albo do rozlicznych biegów Planetarnych: do ich natury, prawideł, nierówności i onychże przyczyny, albo na koniec do sposobów wysledzenia natury dróg planetarnych, po których się toczą, i stosownego do nich, pomiaru wszystkich biegu nierówności. Tak przysposobiwszy uczniow, poprowadzi do dalszych Astronomicznych znaomości, wykładając im rozmaite traktaty, jakoto: o dziennym obrócie Planet i o przyczynie onego; o Fenomenach

landi; de ratione determinandi positionem siderum respectu circumcolorum fixorum sphaerae caelestis; de mensura temporis; de theoria motuum apparentium & relativorum, cum ipsius applicatione ad phaenomena pendentia à motu Telluris annuo; de paralaxi denique & refractione siderum. His adjiciet, coronidis locò, diversas methodos stabilien- di theoriam, ex observationibus in superficie Telluris institutis, regulasque calculi motuum planetariorum à revolutione diurna Telluris non pendentium.

pow szechnych i szczegulnych od niego pochodzących, razem z nauką ich obserwowania i kalkulowania; o sposobie determinowania pozycji, gwiazd względnie do cyrkulów stałych sfery niebieskiej; o pomiarze czasu: o teoryi obrótów, jak się one wydają, lub jakie wypadają, gdy się bieg realny z optycznym miesza, albo się do niego inny realny stosuje: gdzie się razem ukaże aplikacja rzeczony teoryi do Fenomenów, których przyczyną jest bieg roczny ziemi; na resztę o parrallaxie i refrakcyi gwiazd. Będzie się na koniec starał, ile czas pozwoli, ukazać, jak się formują pierwsze zasady, i cała teoryi osnowa. z obserwacyi na okręgu ziemi czynionych: oraz nauczyć sposobu kalkulacyi biegów Planetarnych, do których obrót ziemi dzienny nie wpływa.

JOSEPHUS SARTORIS, Philosophiae & Medicinae Doctor, Regiae scientiarum Academiae Taurinensis socius, Publicus & ordinarius Chemiae & Pharmaciae Professor; Diebus & horis in ordine praelectionum designatis, lectiones suas tradet in publico Chemiae musæo.

JOZEF SARTORIS Filozofii i Medycyny Doktor, Królewskiej w Turynie Akademji Towarzysz, Publiczny Chemii i Farmacyi Professor, lekcyje swoje dawać będzie w Laboratorium Chemicznym czasów wyznaczonych w porządku, Prelekcyi.

Quum ob rerum & experimentorum copiam, quod pollicitus fuerat in prospectu anni

*Ponieważ w Roku przeszłym, dla wielości rzeczy i doświadczeń, nie uiszcil zamiaru swojego, wzglę-
pro-*

proximè elapsi, chemicum examen corporum, regnorum vegetabilis & animalis, absolvere non potuerit: hoc anno illud trade- re perget: eadem methodo, eodemquè ordine, quem exposuit in prospectu anni elapsi, conabiturquè integrè, si fieri potest, hoc anno illud absolvere.

JOSEPHUS LANGMAYER, Philosophiæ & Medicinæ Doctor, Patologiæ, Materiæ medicæ & Præxeos Professor Publicus, in lectionibus suis, quas diebus Lunæ, Mercurii, Veneris & Saturni horis matutinis instituet: Primò succinctam, atquè in nucleum quodammodo redactam, totius Pathologiæ anacephalæosin dabit: siquidem plurimi auditorum suorum, eandem fusiùs pertractatam aliquoties jam acceperant. Hac præmissa, quum ea ipsa sit hodie etiam, quæ dudum fuerat Medicinæ sors: ut & sint molesti, ne dicam injuriosi postulatores, qui tanquam à Divinitate exposcant à Medico, *omnis re-levetur ut æger; nec desint ex adverso medicaltri, qui aut turpis lucri gratiâ astutè, aut bona fide, sed ex audaci ignorantia, omnibus omnia promittant, & quæ supra naturam sunt, confidenter polliceantur; ideo anno hoc scholastico, ube-*

dem roztrząśnienia chemicznego ciała, do Królestw roślin i zwierząt należących, jako był w Prospekcie swoim ogłosił; dla tego, w Roku teraznieyszym, będzie się starał dokonać przedsięwziętych materyi, idąc porządkiem i sposobem opisanym w Prospekcie przeszło-rócznym.

JOZEF LANGMAYER Filozofii i Medycyny Doktor, Patologii, Materyi medycznej i Praktyki Publiczny Professor, na lekcyach swoich, które w każdy Poniedziałek, Szrodę, Piątek i Sobotę z rana dawać będzie: wyłoży naprzód krótko zebraną Patologią, dla przypomnienia uczniom swoim tego, co o niey lat przeszłych obszerniey traktował. Ponieważ zaś medycyna, jak dawnieyszych wieków, tak i dzisiey, tego nieszczęśliwego doznaje losu: że gdy ziedney strony wyciągają od medyków, jakby od Cudotworców jakich, aby oni i każdego; i koniecznie uzdrowili chorego, z drugiey przeciwnie, noszący imie medyków, tacy obierają się matacze: co albo dla zysku chytrze, albo dla ambitu przyprostocie i nieumiejętności, zuchwale: wszystkim wszystko, nawet przeciw naturze, obiecują: dla tego postanowił w tym roku, obszernie traktować o chorobach, prawie do uleczenia niepodobnych; jako to:

rius agere statuit, de morbis, o wyniszczeniu, o rozmaitych su-
frequentissime incurabilibus, chotach, o wodnych puchlinach,
quales sunt: Atrophia, Phthy- i tym podobnych wewnętrznych i ze-
ses, variæ Hydropes, aliiquè his wewnętrznych niemocach; tym
similes, interni externiquè mor- szczegulnie koñcem, przyłączy
bi, hic non nominandi; quem in historyczne rozmaitych chorob o-
finem; dabit historias morbo- pisanie, tych zwłaszcza, których
rum variorum, quotquot hacte- niepierwey się nadało medykom
nus innotuerant, & in quorum co- odkryć naturę, aż po śmierci
gnitionem non nisi post funera chorych: żeby się ztąd uczniowie,
pervenire datum est: ut nempe w podobnych przypadkach, uczyli
obviis in casibus, naturæ ab- śledzić naturę, i z analogii wło-
dita facilius penetrare, atque, żyli się bezpiecznie praktyczne for-
ex analogia, tutius aliquod ju- mować zdania. Gdzieby zaś nad
dicium ferre discant; ibi verò, ich rozum i zdolność znaleźli
ubi morbum arte sua majorem chorobę, żeby się niewstydzili do
agnoverint, candidè fateri veri- nieznanomości otwarcie przyznać:
tatem non erubescant: tum to sobie mając za maxymę, że ró-
quod æquè magnus sit Medicus, wną jest chwałą dla medyka, od-
qui morbum incurabilem cogno- kryć naturę choroby, choćby ona
vit, & ut talem pronunciauit: uleczoną być niemogła: jako i zle-
quàm qui curavit, arte supe- czyć tę, która medyckiey ulega
randum; tum ne sumptuosa me- sztuce. Aże medyk na to mieć
dicatio, cum decedente ægro for- winien baczenie, aby gdy nietu-
tunam simul posteris eripiat; szy choremu życia, narażając na
Medicum enim, qui se, suam- kosztowne kuracye, nienabawił
què artem honorabilem reddere sukcesorów dwojakiey szkody, ie-
cupit, & eruditum esse oportet, sliiby im razem przyszło postra-
& probitate commendatum, dede- dać, i chorego, i majątku. Medyk
cetquè suæ magis, quàm proximi- bowiem który chce siebie i swoje
morum fortunæ velle prospicere. upoważnić sztukę, powinien być
Deniquè emolumento scholæ i nauką i cnotą zaszczycony, i ra-
prospiciens, casuum practicorum, zem daleki od nieprzyystoyney spa-
propositione, alumnorum in di- noszenia się chęci, z narażeniem na
gnosendo sagacitatem, atqè in stratę cudzego majątku. Nako-
cominnandis medicamentorum niec zaradzając pożytkowi u-
for-

formulis dexteritatem exercebit: ut sic formato firmatoque iudiciò, digni artis Asclepiadeæ Practici evadant Reipublicæ.

czyniów, rozmaite praktyczne zdania przywoździć będzie, dla uprawienia ich, tak do przezorności dowcipney w rozpoznaniu chorób, jako też do zręczności w kompozycyi lekarskich formuł: iżby tym sposobem nabywszy gruntownego poznawania, i w o- nym się umocniwszy, na pożytecz- nych Krajowi wyszli Medyków.

JOANNES ANDREAS LOBENWEIN. Chirurgiæ atque Medicinæ Do- ctor, Anatomiae & Physiologiae Professor Publicus Ordinarius, Anatomicas, horis designatis, in theatro anatomico instituet de- monstraciones, atque sub ipso e- arum cursu, Physiologiae simul explanabit doctrinam. Limites enim, utriusque harum scientia- rum adeo sunt confines, ut uni- us provincia immediatè cum al- tera coincidat, & Physiologiae dogmata, haud majori unquam corroborentur evidentiâ, quàm ubi nexus & commercium, quod singulae corporis partes inter se habent, sub ipso partium ha- rum dissolutarum examine con- siderentur, atque sic practicis A- natomiae fundamentis superstru- antur. Hac ratione, machinae humanæ organa & functiones conjunctim perscrutaturus, totam Physiologiae doctrinam, unâ cum Anatomia non, minori cum stu-

JAN JĘDRZEY LOBENWEIN, Chirurgii i Medycyny Doktor, A- natomii i Fiziologii Proffesor Pu- bliczny i Ordynaryiny, na Teatrze Anatomicznym czasów wyznacz- nych, lekcyę Anatomiczne dawać będzie, łącząc do nich naukę Fi- zyologiczną. Granice bowiem tych dwu nauk tak są sobie bliskie, że się ich należności iednoczyć zda- ją: a prawdy Fiziologiczne nie mogą być widoczniey utwierdzo- ne, jak gdy łączenie i wzajem- ność, którą wszystkie części cia- ła między sobą mają, w examinie samychże tych części rozłączo- nych uważają się, i na prakty- cznych Anatomii zasadach grun- tują się. Tym sposobem organi- cznych ciała ludzkiego części i onych razem powinności dości- gaiąc, całą Fiziologii naukę we- społ z Anatomią przeloży, dla większey wygody i pożytku uczą- cych się.

diosorum commodo, quàm emolumento, absolvet.

Præmissâ brevi Anatomix historiâ, ipsum hujus studii systema a generali corporis humani descriptione auspicabitur, eique particularem illius in regiones suas divisionem secundum superficiem subjunget. Progreditur inde ad generalissimam elementorum, ex quibus corpus humanum constat, explicationem: exinde verò ad specialem partium variarum, jam compositarum, denominationem atque classificationem. Ordini, hac partium demonstrandarum classificatione stabilito insistens, singulas corporis partes, respectu tam anatomico, quàm physiologico pertractabit.

In prima quidem demonstrationum serie, de iis corporis partibus aget, quæ reliquis omnibus vel fulcro sunt, vel involucro, vel quæ illis nexui, motuive inferviunt, & quibus scilicet, omnes partes reliquæ nobiliores continentur. In continentium harum partium numero, sermo erit imprimis de membranis tegumentorum communium, post eas huc referuntur ossa, cartilagines, ligamenta, musculi, & demum membranæ meningum, pleuræ, & peritonæi, ut

Ten zamiar swój chcąc uskutečnić, dawszy naprzód Historiją Anatomii krótko zebraną, samotey umiejętności systema, od powszechnego opisania ciała ludzkiego pocznie, do którego przyłączy szczegulny podział tegoż ciała, co do powierzchowności. Przystąpi potym do najpowszechniejszego wykładu części pierwiastkowych ciała ludzkie składających: toż do szczegulnego oznaczenia i podziału: a idąc porządkiem wedle tego podziału ułożonym: o wszystkich częściach ciała, anatomicznie razem i fizyologicznie traktować będzie.

W pierwszej Klasse demonstrationi, o tych częściach ciała rzecz będzie, które innym albo za podporę służą, albo za powłokę, albo które należą do wiązania i ruchu, albo raczy któremi inne części znaczniejsze spojone są i obleczone. Co do części zawierających, i wiązających, naprzód będzie się mówilo, o błonach pokryciów powszechnych; potym o kościach, chrząstkach, ścięgniach i muszkulach; nakoniec o błonach powłoków, mózgu, wewnętrzne pierśi, i niższy brzuch przykrywających, jako o

pote

pote quæ partium continentium
versus cavitates corporis ma-
iores, intima sunt vestimenta. Ar-
ticularum in osteologia re-
centi consideratis, theoriam mo-
tus corporis: & musculis de-
monstratis, doctrinam de irrita-
bilitate, atque leges motus me-
chanicas, quatenus huc perti-
nent, exponet.

In secunda demonstrationum
serie, occupabitur circa partes il-
las, quæ intervallis partium,
prius sub continentium nomi-
ne examinatarum, continentur;
id est: de partibus, in variis cor-
poris cavitatibus contentis, si-
ve visceribus, & de vasis ac
nervis inde oriundis, nec non
de glandulis, quibus illa in-
structa sunt.

Ordietur à superficiali de-
monstratione omnium viscerum
in situ naturali, quibus perlu-
stratis, aget in primis de corde;
prosequetur inde, factis injectio-
nibus, totum systema arterio-
sum atque venosum; porro quo-
que systema vasorum lymphati-
corum. Demonstratione vaso-
rum omnium absoluta, tractabit
de sanguine & ejus circulatio-
ne: humores verò, qui in ipso
circuli decursu inde secernun-
tur, hic nominatim solùm in-
dicabit, suo quosvis locò uberi-

*tych, które pokryciom powszech-
nym w jamach znaczneyzych cia-
ła, wnetrzną są powłoką. W O-
steologii świeżey, łączenie kości,
albo artykulacye uważywşy: przy
teoryi ruchu ciała, jako też i
anatomii muszkułow, da naukę
o tkliwości, łącząc razem wykład
reguł mechanicznych, ile się tu
ściągają.*

*W drugiey klasie lekcyi, będzie
mówił o tych częściach, które się
w pierwszych zawierają i naydu-
ją: to jest, o częściach zawar-
tych w różnych jamach ciała,
czyli o wnetrżnościach, naczy-
niach i nerwach z tamtąd idących,
także o gruczołkach tam naydują-
cych się.*

*Pocznie zaś od powierzchowne-
go okazania wszystkich wnetrż-
ności w położeniu naturalnym,
które rozważywşy: naprzód o
sercu mówić będzie, toż za pomo-
cą injekcyi, przystąpi do całego
układu arteryi żył, i naczyń wod-
nistych. Po skończonym tym tra-
ktacie, póydzie do krwi i jej cyr-
kulacyi; o humorach zaś w biegu
krewi oddzielających się wzmian-
kę tu tylko uczyni, a zostawując
opisanie każdego w szczególności
do przywoitych traktatów, sa-
mą tu perspiracyi teorią wyłoży.*

us commemoraturus, & hic in specie, de perspiratione sola commentaturus.

Post ea progredietur ad explicationem partium mollium cavitatis oris & faucium, laryngis, pharyngis, atque pulmonum; quibus demonstratis: respirationis negotium, & theoriam vocis, loquelæ, atque deglutitionis explanabit.

Visceribus thoracis & eorum functionibus ita recensitis, ad intestinorum abdominis demonstrationem sese accinget; ubi, data primùm omenti cognitione, structuram hepatis atque pancreatis, & secretionem bilis atque succi pancreatici scrutabitur; porro ventriculum, tractum integrum intestinorum, mesenterium cum omnibus suis glandulis, & vasorum lacteorum cursum perlustrabit; quibus præmissis: digestionis atque chylicationis theoriam exponet. Inde lienis substantiam, & quidquid de ejus usu cogitentarii, investigabit: renes deinceps, ureteres, vesicam urinariam, ac urethram demonstrabit, lotiumque, & totum systema uropœticum explicabit.

Finitis his: cerebri instituet anatomen, & inde omnem nervorum per corpus distributionem

Przystąpi potym do opisania i pokazania części miękkich, z których się pierwsza i druga jama ust składa: takż wyższej części gardziela, głowy, krtani i płuc: gdzie umieści teorię oddychania, głosu, mowy y polykania.

Po okazaniu wnętrzości w jamie piersiowej zawartych, oraz z ich funkcją: opisywać będzie wnętrzości w jamie niższego brzucha zamknięte; gdzie naprzód da poznać kaldun, skład wątroby, pankreaszu: dościgając sposobu oddzielania żółci i soku pankreaszowego; potym żółć, ciąg cały kiszek, błonę dwoistą brzuchową ze wszystkiemi iey gruczołkami, i naczyni mleczyń rozeyście się okaże; teorię trawienia i robienia się chylu poda. Nadto, o śledzionie, i co tylko o użytku iey różni rezonują, roztrząsać będzie. Nerki potym, kanały uryenne, pęcherz, i to wszystko co się tu stosować może, na examen weźmie.

Daley nastąpi Anotomia mozgu i z niego idących, a po całym ciele rozchodzących się nerwów, w-

pro.

prosequetur. Deductâ inde sensibilitatis in genere theoriâ, sensuum imprimis interiorum notionem suppedietabit, externorum verò doctrinam, in ipso systematis nervei cursu, obviam singulis, quibus decet, locis adjunget.

Demum genitalia, primùm masculina dein muliebria cum menstrua eorum functione examini subjiciet, atque generationis theoriam recenset, & foetus & matris condiciones per omnes graviditatis periodos docebit. In specie circa foetus anatomen occupabitur, simulque circulationis atque reliquarum functionum intereum & hominem natum discrepantiam notabit: quo facto, foetus & matris commercium indagabit ulterius, & exinde partus mechanismum derivabit, atque statum puerperii naturalem contemplantur.

Nativitate hominis jam explicata, vitam ejus & incrementum, ejusque per omnes ætates subsistentiam dilucidabit ad mortem usque.

Pertractatis ita, omnibus demonstrationibus partium anatomicis, nec non functionum physiologicis: locus erit instituendi reflexionem generalem mirabilis

wyprowadzając w powszechności teorię czucia, i stosowną do zmysłów wewnętrznych naukę: ponieważ cokolwiek do zmysłów zewnętrznych należy, to na swoim miejscu, przy nauce o nerwach umieścić postara się.

Na koniec, części płodzeniu służące, naprzód męskie potym niewieście, z odbywaniem czyszczenia miesięcznego, i całą teorię płodzenia wyłoży, razem z potrzebną wiadomością o naturalnych odmianach, tak płodu, jako i matki w różnych ciężych czasach. Dając szczegółniejszą płodu anatomię, różność biegu krwi i innych funkcji, między płodem w żywocie matki będącym i już na świat wydanym pokaże; i dalej dościgać będzie przyczyn tej wzajemności, która jest między płodem a matką, aż do mechanismu porodu, i stanu naturalnego płodzenia.

Po opisaniu narodzenia człowieka, traktować będzie o życiu, wzroście i utrzymaniu się jego od dzieciństwa, aż do starości i śmierci.

Tak zakończywszy wszystkich części ciała ludzkiego, anatomiczne, i onych czynności, albo funkcji fizyologiczne demonstracje, zastanowi się generalną uwagą

partium omnium inter se con-
nexionis & concursus virium,
iis insitarum. Hac ratione, a po-
steriori potissimum, generalem
functionum totius machinæ ex-
plicabit dispositionem, & spe-
cialem pariter earum divisio-
nem atque naturam. Ultimo
denique loco sublimis animæ cum
corpore commercium rimatus,
temperamentorum disquisitione
lectionibus suis finem imponet.

Quæcunque horum omnium
oculis subjicere licet, quantum
dabitur occasionis, quantumque
pretiosa subsidiorum anatomi-
corum atque physiologicorum
supellex concedet: in cada-
veribus simul ac in tabulis ad
oculum demonstrare, & in eo-
rum perscrutatione anatomica
tyrones, quantum licebit, sectio-
nibus exercere contendet.

Quum verò tanta sit in utra-
que hac scientia materiarum va-
rietas atque copia, ut nullus de-
tur auctorum, qui earum alteru-
tram omnibus absolutam tradi-
derit numeris; variis in rebus
variorum quoque inventis atque
sententiis uti juyabit. Idcirco
sub finem cujusvis capituli nota-
bit viros, qui hac in re præ-
celluere: in singularum verò
materiarum tractatu, ea, quæ
de iis a *Ruyshii, Albini & Hal-*

nad dziwnym wszystkich części
między sobą połączeniem, i zgo-
da się sił onym nadanych: wypro-
wadzając z tego, tak powszechnie
rozporządzenie wszystkich całego
ciała funkcji, jako też szczegul-
ny onych podział, i naturę. Na-
ostatek, niedościgły duszy z cia-
tem harmoniczny związek, tu-
dzież nauka o poznawaniu tem-
peramentów, ostatnią będą lek-
cyi materią.

Tego wszystkiego, co tylko na
oko pokazać można, według oko-
liczności, zdolności i pomocy kol-
lekcyi anatomicznych, już to na
trupach, już to na tablicach, de-
monstracye uczniom dawać, i onych
do zręczności w dociekaniu ana-
tomicznym, przez dyssekcye u-
kladać będzie.

Ponieważ tak wielka jest w obu
tych naukach materji liczba i roz-
maitość, iż żadnego niemasz au-
tora, coby którąkolwiek z nich
zupełnie traktował i objął: z nie-
doślatku zaś jednego, różnych au-
torów używania wypada potrzeba:
przeto przy końcu każdego roz-
działu wymieni autorów, którzy
w tej rzeczy nad innymi przeno-
sić się mają. W każdym zaś tra-
ktacie, co tylko o podanej mate-
ryi, pozawszy od Ruyshiusza,
leri

leri, utpote harum scientiarum Principum, temporibus hucusque, & ultimis præcipue ab hinc annis, nova & utilia notata fuerint, colligere, atque proponere curabit. Hunc in finem, ea præcipue in usus discipulorum convertet, quibus studia anatomico-physiologica locupletavit Meckel senior, Hunter uterque, Monro uterque, Walter, Wrisberg, Mayer, Fontana Vicq d' Azyr, Spallanzani, Barth, Blumenbach & permulti alii, quorum enumerationi hic locus non est. In genere verò Majeri in anatomicis, atque Halleri in physiologicis, quousque sufficient, vestigia sequetur.

Quum porro studium anatomicum, innumera materiarum & denominationum farragine: nec non physiologia, sublimi sententiarum & commentationum differentiâ, memoriam adeo sollicitent: ut rei unius idea aliarum interventu extingvatur perfacile, frequentibus materiarum repetitionibus, atque tyronum insuper examinibus, ea, quæ respectu studii, praxeosve utriusque Medicinæ scitu omnino sunt necessaria, studiosis in memoriam revocare, atque firmiter imprimere

Albina, i Hallera, tych nauk, pierwszych i naycelnieyszych nau- czycielów, do tych ostatnich lat, przybyło nowych wynalazków i pożytecznych dostrzeżeń, te wszystkie zbierze i przeloży: z tego powodu, na pożytek uczących się obroci to wszystko, czym naukę anatomii i fizyologii zbogacili stawni Autorowie Meckel starszy, Hunterowie obydwu, Monrowie obydwu, Walter, Wirsberg, Mayer, Fontana, Vicq-d' Azyr, Spallanzani, Barth, Blumenbach, i wielu innych, których wszystkich wyliczyć tu niepodobna. W powszeczności zaś, Mayera w dawaniu lekcyi anatomicznych, Hallera w wykładaniu fizyologii, ile w nich materyi stanie, naśladować będzie.

A że nauka anatomii zagęszczona jest różnemi materjami i mieszaniną terminów, Phizyologia też rozlicznością subtelných sentencyi i tłumaczenia, co pamięć zbyt obciąża, a obrazy rzeczy na imaginacyi uformowane dla nowości i tłumy obiektów, łatwo się z pamięci głożują: dla tego już to częstym powtarzaniem traktowanych materji, już to examinowaniem uczących się, to co do praktyki w obojey sztuce lekarskiej jest koniecznie potrzebnym, uczniom swoim na pamięć przy-

re adlaborabit.

JACOBUS BRIOTET Philosophiæ, itemque Chirurgiæ & Medicinæ Doctor, Chirurgus Emeritus in Academia Chirurgica Parisina, Professor, & demonstrator publicus & ordinarius operationum & Chirurgiæ practicæ, lectiones suas ineunte hyeme instituet in theatro Anatomico, diebus & horis designatis.

Præmissa historiâ Chirurgiæ Prologomenorum loco, atque iis omnibus, quæ illius præstantiam, objectum, utilitatem, necessitatem, praxim & emolumentum spectant, multumque faciunt ad animos discipulorum incitandos: sectione speciali, distributa in quinque capita, prosequetur principalia Chirurgiæ argumenta; de Sinthesi scilicet, Dyeresi, Exeresi, Prothesi, & Taxi.

Post hæc, tractatus de vulneribus in genere, docebit absolutam necessitatem cognitionis causarum, varietatum, medicamentorum, nec non methodi unionis ope fasciarum &c. tum dexteritatem in perficiendis diversis operationibus exercebit: ubi regulæ artis indicabuntur.

In tractatu de vulneribus capitis, aget de morbis externis, tumoribus, contusionibus, variis extravasationibus, de cere-

wodzić, i wbijać będzie się starał.

JAKUB BRIOTET, Filozofii, Chirurgii i Medycyny Doktor, Chirurg wystawiony w Akademii Chirurgicznej Paryskiej, publiczny i ordynaryjny Profesor i Demonstrator operacyi Chirurgii praktyczney, lekcyje swoje w Zimie dawać będzie na teatrze anatomicznym, dni i godzin wyznaczonych.

Na których wstępie, wyłożywszy historyę Chirurgii, i to wszystko co się ściąga do jey objektu, zaszczytu, potrzeby, praktyki i pożytków, a wiele barzo czyni do wzniecenia ochoty w uczniach: przystąpi do piąciu Rozdziałów na które Chirurgia dzieli się, a te są: Synthesis. Dyeresis, Exeresis, Prothesis i Taxis.

Potym, w traktacie o ranach w powszechności, pokaze konieczną potrzebę wiadomości, przyczyn, rozmaitości lekarstw, i sposobu łączenia brzegów ran, za pomocą bandaży &c. toż nabywania zręczności w czynieniu operacyi; i tu poda prawidła sztuki.

W traktacie o ranach głowy, będzie rzecz, o chorobach zewnętrznym, nabrzmieniach, stłuczeniach, różnych rozlaniach humo-

bri commotione & repercussio-
ne, de disunione ac fracturis os-
sium cranii: de applicatione te-
rebræ, cujus utilitatem & abu-
sum, observationibus celebri-
orum authorum demonstrabit.

Ordo postulat, ut post mor-
bos cranii, sequantur oculo-
rum, nasiorum, labiorum, gingi-
varum, palati, & colli: cum
adjuncta methodo operationis
Bronchotomiæ & Oesophagoto-
miæ. Tandem venient morbi
tam externi quàm interni, pecto-
ris, imi ventris, viarum urinæ,
partium genitalium, cum expo-
sitione operationum hic perti-
nentium.

Absoluto tractatû de anevris-
mate in genere, in arcu aortæ,
& in specie, de anevrismate bra-
chii, simulque de amputatione
membrorum: aliqua innuet de
vulneribus ab ictu armorum; si-
nem lectionibus imponet doctri-
na inoculationis variolarum.

NICOLAUS TOMASZEWSKI, AA.
LL. & Philosophiæ Doctor, Vi-
ce-Professor Matheseôs, & Secre-
tarius Collegii Phyci: in lecti-
onibus suis, quas diebus & ho-
ris designatis traditurus est: eum
tenebit ordinem, qui discipulorum
capacitati maximè accommoda-
tus videbitur, in illud intentus u-
nicè, ut Analyfi, Geometriâ, Soli-

rów, o wzruszeniu i odbiciu się mo-
zgu, o rozłączeniu się i złamaniu
kości czaszki, i o sposobie użycia
trepanu, którego pożytek, lub złe
użycie, obserwacyami sławnych au-
torow stwierdzi.

Według porządku, po choro-
bach czaszki, nastąpią choroby o-
czu, nosa, ust, warg, dziąsłów,
podniebienia, szyi, z przyłącze-
niem operacyi, Bronchotomia i
Oesophagotomia zwanych; Na-
koniec będzie mówił o chorobach
tak wewnętrznych, jako i zewnętrz-
nych, pierśi, niższego brzucha, na-
czyń urynnych, części płodzenia
słożących, wraz z opisaniem ope-
racyi tu służących.

Po traktacie, o aneuryzmie w
łuku aorty, w powszechności, a o
aneuryzmie w ramieniu wszcze-
gulności, i o ucinaniu członków;
krótką przeloży wiadomość lecze-
nia ran z strzelby zadanych; za-
kończy lekcyę swoję, nauką o szcze-
pieniu ospy.

MIKOŁAJ TOMASZEWSKI, Nauk
wyzwolonych i Filozofii Doktor,
vice-Professor Matem: i Sekretarz
Coll: Phyci: lekcyę które, dni i
godzin wyznaczonych, dawać ma:
tym ułoży porządkiem, który do
poięcia i sposobności uczniów nay-
zdatnieyszy będzie: na to iedy-
nie mając bacność, iżby odbywszy
wczesnie Analizę, Geometrią, So-

dometriã, & Trigonometriã per- lidometriã, i Trigonometriã: cały
tractatis, satis temporis suæque potym czas i uſilnoſć obrócił do
operæ ſectionibus conicis demon- nauki o ſekcyach konicznych.
ſtrandis impendat.

NICOLAUS REGNIER S. R. Ma- MIKOŁAY REGNIER, Konſyliarz
jeſtatis Conſiliarius, Academiae J. K. Mci, Korreſpondent Akademii
Chirurg: Regiæ Pariſinæ Corref- Chirurgii Królewſkiej Paryſkiej,
pond: Chirurgiæ Theoreticæ & Chirurgii i ſztuki położniczey
ſor: á mēſe oĉtobri ad Majum, di- Profeſor; od początku mieſiaca
ebus lunæ, martis & Iovis poſt Października, do Maja, traktować
meridie, tractabit de morbis Chirurgicznych, naſtępującym po-
Chirurgicis ſequenti ordine. rządkiem:

1°. De inflammatione in genere.	1°. O Inflammacyi w ogulności.
2°. De Eriſipelade.	2°. O Róży czyli Eriſipelum.
3°. De Phlegmone.	3°. O Zapaleniu ciãta, czyli Phle- gmon.
4°. De Ulceribus.	4°. O Wrzodzie.
5°. De Combuſtione.	5°. O Spaleniach.
6°. De congelatione Partium.	6°. O Członkach zmrożonych.
7°. De Gangrena & ſphacelo	7°. O Gangrenie i bromie.
8°. De Inflammatione Glandula- rum.	8°. O Inflammacyi gruczołów.
9°. De Scirrho & Cancro.	9°. O Szkiru i raku.
10°. De Tumoribus in genere.	10°. O Nabrzmiałoſciach w pow- ſzechnoſci.
11°. De Oedemate:	11°. O Nadęciu w ſzczegulności, czyli adema.
12°. De Tuberculis.	12°. O Guzach.
13°. De Obſtructione glandula- rum.	13°. O Zatkaniu gruczołów.
14°. Anevriſmate.	14°. O Anewriźmie.
15°. De Varicibus.	15°. O Zylach nabrzmiãtych.

De cauſis verò, & ſymptoma- O Przyczynach zaś i ſympto-
tibus morborum recensitorum, matach rzeczonych chorob, jako i
methodoq; illos curandi ſepa- o ſpoſobie onych leczenia, da oſobny
ratum dabit tractatum, inſiſtens traktat, zaſadzony na princy-
principiis authorum in materia piach celnieyſzych w ſztuce Chirur-
Chy-

chirurgica celebriorum.

A mensis Maij initio ad feri-
as usque artis obstetriciæ lectio-
nibus vacabit: Ubi præmissa
præliminari doctrinâ, in grati-
am eorum qui huic arti sese ad-
dixerunt; docebit de vario situ
& positionibus, in quibus infan-
tes partûs tempore apparere so-
lent; tum de modo procedendi,
de necessariis auxiliis & præcau-
tionibus ad arcenda pericula, vi-
tamque parturientium & infan-
tum conservandam: denique ex-
actam dabit descriptionem eorum
omnium, quæ mulieribus acci-
dere possunt, ante, post, & ipso
partûs tempore, cum remediis
convenientibus juxta artis me-
thodum, innixam principiis &
observationibus authorum, in
arte obstetricia versatissimorum.
Hæc denique omnia majoris
commodi & profectûs discipulorum
gratiâ, praxi repetita confirma-
re studebit.

FRANCISCUS NARWOYSZ, Sacræ
Theologiæ Doctor, Mathemati-
cus Regius, Præpositus Sokol-
densis, Publicus sublimioris
Mathesèis Professor, ex propo-
sita sibi tractatum serie tradet hoc
anno :

giczney Autorów.

Od początku Maja aż do Wa-
kacyi, sztukę położniczą wykla-
dać będzie; gdzie dawszy naprzód
powszechnie przestrogi tak bawią-
cym się tą posługą, jako też sa-
mym położnicom służące przystą-
pi do opisania różnych odmian i
pozytur, w których niemowlęta w
czasie porodzenia z wnętrzości
matek wychodzą. Potym nau-
czać będzie o sposobach postąpie-
nia w tym razie, o potrzebney po-
mocy i ostrożnościach, dla uchyl-
lenia niebezpieczeństwa, i zacho-
wania w życiu tak rodzących się
dzieci, jako też rodzące matki. Na
koniec dokładne da opisanie tych
przypadków, jakie położnicom
nadarzać się mogą, przed, w cza-
sie i po porodzeniu, przepisując
wraz służące w tych okoliczno-
ściach lekarstwa, wedle reguł na-
uki, zasadzającej się na zdaniu
i doświadczeniach Autorów w
sztuce położniczey naybiegley-
szych. I to wszystko naostatek,
dla większego pożytku i łatwiey-
szego uczniów pojęcia, częstą
praktyką, potwierdzi i objaśni.

FRANCISZEK NARWOYSZ Sw: Te-
ologii Doktor, Matematyk J. K.
Mci, Pleban Sokółdzki, Publiczny
wyższej Matematyki Professor, w
czasie wyznaczonym będzie tego
roku dawał :

1°. NEWTONI Introductionem ad Quadraturam Curvarum, & libri ipsius de quadraturis initium, ad absolutam usq; secundi Problematis enodationem.

2°. Analyfim, per æquationes numerô terminorum infinitas, collatis Geometriæ analyticæ locis cognatis, ad quæ discentes ablegabit, aut, pro re nata, eadem suppeditabit.

3°. Infinitorum Logisticam.

4°. Excerpta ex Epistolis NEWTONI ad series infinitas fluxionesq; pertinentia.

5°. NEWTONI Geometriam analyticam, ab initio doctrinæ fluxionalis, ad absolutum usque nomen Problema.

6°. Librum de Quadratura curvarum, superius dictum, ad finem usque continuabit, conferendo Geometriæ analyticæ loca cognata.

7°. Methodum differentialem, seu interpolandi enodabit.

8°. Deniq; linearum geometricarum proprietates generales, ac enumerationem linearum tertii ordinis, altiorumque, si otium fuerit, prosequetur.

1°. NEWTONA wstęp do kwadratury Linii krzywych, i sameyże Księgi o kwadrowaniu początek, aż do zakończenia drugiego Problema.

2°. Rozwiązania przez porównania w liczbie terminów nieskończone, porozumiewając się z Geometrii analistycznej miejscami tu służącemi, do których uczących się odesła, lub wedle potrzeby, przystosuje.

3°. Logistykę szeregów nieskończonych.

4°. Wybor z Listów NEWTONOWYCH do Szeregów nieskończonych i wielkości wzrastających, lub ni-
kających ściągający się.

5°. NEWTONA Geometrię analyticzną, od początku nauki o wielkościach wzrastających lub ni-
kających, aż do zakończenia dziewiątego Problema.

6°. Księgę o kwadrowaniu linii krzywych, począwszy na nowo, aż do końca, porozumiewając się z Geometrię analyticzną.

7°. Sposob differencyalny, lub interpolacyi.

8°. Własności powszechnie linii geometrycznych i wyrachowania linii trzeciego porządku, lub też wyższego, jeżeli czas wystarczy, tłumaczyć przedsięweźmie.

PROSPECTUS
LECTIONUM LEKCYI

IN COLLEGIO MORALI.

W KOLLEGIUM MORALNYM

GVILLELMUS KALINSKI C. M. S. Theologiæ Doctor, Historiæ Ecclesiasticæ ac Theologiæ Moralis publicus Professor, Absoluta superiori anno ea historiæ Ecclesiasticæ parte, quæ Religionis Christianæ originem, incrementa, ac fictorum numinum abrogationem complectitur, exponet Anno currente: qua ratione eadem Religio illis nationibus, quæ in ruinis Imperii Romani sua domicilia collocârunt, innouit; quasve in scientijs & moribus effecit mutationes. Disquiret etiam cur Christiana Religio eos in animis hominum non produxerit effectus, quos sanctitas illius & diuina virtus exposulabat; quare ratione ab improbis & perversis hominibus ad prauos animi affectus, ad vitia contegenda & excusanda est adhibita &c. &c. Suas sententias certis & extra omne dubium positis factis & testimoniis adfiruet, animadversionibus il-

H

GWILLELM KALINSKI K. M. S. Teol: Doktor, Historji Kościelney i Teologii Moralney publiczny Professor, Skończywszy w roku przeszłym Historji Kościelney część zawierającą w sobie opisanie początku i wzrostu Wiary Chrystusowej, aż do zniesienia zupełnego bałwochwalstwa, w roku terażniejszym poda wiadomość o rozkrzewieniu Reliji między narodami, które na ruinach Państwa Rzymskiego osiadły, tudzież o odmianach, które ztąd w oświeceniu i obyczajach nastąpiły. Wchodzić także będzie w przyczyny, dla których Relija Chrystusowa tych w umysłach niesprawiała skutków, których po iey świętobliwości i dzielności spodziewać się należało; i iakiemi sposobami od ludzi zepsutych do pokrycia i usprawiedliwienia nagannych namiętności i występków użyta została &c. &c. zdania swoje zasądzać będzie na pewnych nie wątpliwych dziejach i świadectwach czyniąc

niąc

Iustrabit atq; ad usum & fructum auditorum Accommodare studebit. niąc nad niemi do pożytku Uczniow przystosowane uwagi.

Idem lectiones Morales instituet hac methodo: animi affectionum imprimis ac vitiorum analysim instituet, eorum originem, progressum, effectus, totamq; cordis humani historiam dilucidè explanare conabitur, tum malis animi, quibus genus humanum subjacet vel avertendis, vel medendis efficacissima, quæ Religio & ratio subministrat, remedia proponet.

THOMAS HUSSARZEWSKI, Congregationis Missionis, Sæ. Theologiæ Doctor, Regens Seminarij Diocesani, publicus historiæ Universalis Professor, diebus Lunæ, Mercurij, & Veneris, horis Matutinis lectiones historiæ Romanæ continuabit, servatâ eadem methodò, quam in prospectu lectionum suarum anno superiore proposuerat.

DAVID PILCHOWSKI Sæ. Theologiæ & Canonum Doctor, Canonicus Livoniensis, Præses Collegii Moralis, Literaturæ Professor, diebus & horis designatis explanabit in publicis prælectionibus Fabii Quintiliani institutiones Oratorias, ita tamen, ut ubi Cicero eadem præcepta tractat, quæ Fabius; hæc, juxta ad-

Tenże w lekcyach Moralney Teologii uczyniwszy iak naydokładniejszy rozbiór namiętności i występków ludzkich, ich początki, wzrost, i skutki opisałwszy, a tym sposobem całą serca ludzkiego historią stawiać uczniom przed oczy do ustrzeżenia się albo uleczenia chorob duszy nayskuteczniejsze z Reliji i rozumu wzięte podawać będzie lekarstwa.

THOMASZ HUSSARZEWSKI, Kongregacji: Regens Seminar. Diecezjalnego, publiczny Historiji Uniwersalney Professor w Poniedziałek Szabę i Piątek z rana lekcyę Historiji Rzymskiej, kontynuować będzie sposobem roku przeszłego w prospekcie lekcyi swoich przelozonym.

DAWID PILCHOWSKI, S. Teologii i Prawa Kościelnego Doktor, Kanonik Inflancki Prezydent Kolleg: Moralnego, Literatury publiczny Professor, we dni i godziny wyznaczone, ustawy krasomowiskie Fabiusza Kwintiliana wykladać będzie, tak iednak; iż gdzie Cicero też same, co Fabiusz prawdziwie podaie, tam, wedle uwag uczone-

nota-

notationes eruditissimi Rolini, invicem conferet, eorumque diligenti observatione omnem præceptorum rationem constituet. Neque alios ejusdem artis Magistros excludet, quin potius ubi commodum erit, de triplici dicendi genere, de optimo caractere eloquentiæ, præsertim civilis in Foro ac Comitibus, de dicendi ornatu, perspicuitate, gravitate ac præstantia numerosæ orationis tam in lingua Latina, quam Patria, de stylo demum, qui (ut ait Princeps Oratorum) indicet *non ingrati negligentiam de re hominis magis, quam de verbis laborantis*, adductis pluribus exemplis quàm præceptis, disseret.

Tum gradum faciet ad explanationem Classicorum Authorum Pœtarum, tum Oratorum, præcipue Ciceronis Orationum, in quarum explanatione sedulam dabit operam, ut non tantum omnia clarè, nitidè & eleganter in vernaculam linguam transferantur; ut nihil ex verborum sententiarumque splendore, vi, numero & quasi concentu, qui suavem & jucundam efficit orationem, depereat, a-

go Rolina, one z sobą zniesie, i z pilnego ich rozbierania całą o- snowę przepisow Krasomówskich ułoży. Ani innych teyże sztuki Nauczycielow wyłaczy; owszem tam, gdzie z rzeczy wypadnie, o trojakim gatunku mowy, o naywybornieyszym kształcie krasomówstwa osobliwie Obywatelom w Sądzie, w publicznych obradach potrzebney, o mowie ozdobney, iasney, poważney, o wyborze mowy płynney i potoczystey, tak w języku Łacińskim, iako też oyczystym, o stylu nakoniec, którzyby, (iako mówi Książę krasomówcow) ukazywał wdzięczną niedbałość mowcy raczey o rzecz niżeli o słowa troskliwego, naukę poda objaśniając rzecz barzicy przykładami, niż przepisami.

Toż postąpi do wykładania Klasycznych Autorow, iuż Wierszow, iuż Krasomówcow, osobliwie mów Cicerona, w których tłumaczeniu o to się nayusilniey starać będzie; iżby nie tylko rzecz każda iasno, zwięźle i ozdobnie na język Oyczysty przełożona była; iżby nic z słow i wyrazów iasności, mocy, krasy i toku, czyli z owego wdzieku, który słodką i miłą czyni mowę, nieubyle, tak, iżby każdy, któryby wey-

deo, ut sive Latinum exemplar, rzał bądź w samo dzieło Łacińskie bądź w tłumaczenie Polskie, sive Polonam versionem intuearis, utrobique Ciceronem mireris; sed etiam ut ejusdem Oratoris penitiora artis adita patefiant, singula dispiciantur, attentiusque contemplentur; nimirum quemadmodum singula digerat, acutè dividat, circumscriptè definiat, rationibus confirmet, argumenta disponat, ornent, variet. Insuper, ubi res postulaverit, lectionem sive Oratoris, sive Pòetæ, sive Historici eruditis commentationibus, præsertim, quæ ad Philosophiam morum, officia hominis & civis, ad notitiam antiquitatis, ad ritus, instituta, jura gentium attinent, asperget ac illustrabit.

rzal bądź w samo dzieło Łacińskie bądź w tłumaczenie Polskie, w obu słodką wymowę Cicerona czuł i uznawał; ale też, aby tegoż mówcy utajone sztuki Krasomówskiej weyścia i układy ukazane były; aby wszystkie części w szczególności roztrząszone i pilnie rozważone zostały, to jest: iako rzecz każdą z osobna rozbięra, dowcipnie podzięla, dokładnie opisuje, gruntownemi przyczynami utwierdza, dowody rozkłada, przyozdabia, zmienia i zwraca. Przytym, gdzie tego rzecz wyciągać będzie, każdy wykład bądź Mówcy, bądź Historyka, bądź Rymopisa, okrași i oświeci uczonemi uwagami, przystosowanemi do nauki obyczajów, obowiązków człowieka i obywatela, do poznania starożytności, do zwyczajów i obrządków, do ustaw i praw Narodów.

Ut verò lectioni scripta sive exercitationes in umbra ac otio domestico confectæ respondeant; in id potissimum incumbet: ut res probè, de qua scribitur, percipiatur, intimiùsque cognoscatur; ut singula apta inter se & alia ex aliis colligata descendant, & suo quæque loco constituantur; ut demum res propriis ornentur verbis, gravibus illustretur sententiis. Quare se-

Aby zaś przelożoney nauce różne ćwiczenia w ustroni domowey napisane odpowiadały; tego się naybarziej domagać będzie: aby rzecz, o której ma kto pisać, dobrane była zrozumiana i przenikniona; aby wszystkie części przyzwoicie były z sobą spojone, iedne z drugich wyprowadzone i na swym miejscu osadzone, na koniec aby rzecz przyzwoitemi przybrana była słowy, poważnemi ozdobiona

veri Cenforis partes suscipiet, qui scripta ad omnem elegantiam exiget, qui non raro cogit Male tornatos incudi reddere versus, aut totum aliquando retextere opus.

Bibl. 124.

CORNELIUS POCOŁOJEWSKI, Philosophiæ & SS. Canonum Doctor, eorundemque Canonum, ac Processus fori Ecclesiastici publicus Professor, diebus & horis, quæ in Ordine Prælectionum Academ: ipsi sunt præfinitæ, post enarratas in præfatione præliminari Collectiones tam antiquas, quam posteriores Juris Pontificij, nec non adiectis aliis fontibus, unde Jurisprudentia Ecclesiastica regulas et principia depromit, exordium cursus sui sumet ab explanatione eorum, quæ firmant, sacros Canones constare partim divino, partim humano jure, et hoc iterum utroque partim scripto, partim etiam non scripto: ubi adducet jus naturæ, sacræ scripturam, et pro respectiva divisione Concilia, Bullas, et decreta Romanorum Pontificum, SS. Patrum dicta, consuetudini quoque, et traditioni, suâ, pro uniuscuiusque acceptione, vi et auctoritate designatâ. Exquo autem Jus Canonicum, ita ut Civile, per-

zdaniami. Przeto scislego krytyka obowiazek na sie wezmie, ktory w pismach wyboru szukać będzie, który nieraz co jest skrzywionego, dla wyprostowania, nie iako pod młot skaże, abo cale dzieło na nowo przerobić nakaze.

KORNELIUSZ POCOŁOJEWSKI, Filozofii i prawa Kościelnego Doktor, tegoż Prawa i Procesu Sądów Duchownych Professor, we dni, i godziny w porządku lekcyi Akademickich sobie wyznaczone, powyliczonych w przedmowie Kollekeyach dawnych, i późniyszycy Prawa Kościelnego, przydawszy oraz inne źródła teyże Nauki, pocznie kurs swój od wykładu, jako ustawy święte zasadzaią się częścią na Boskim częścią na ludzkim, pisanym, i niepisanym prawie: gdzie przytoczy prawo natury, Pismo Święte i podług podziału, wyroki i Bulli Papieżów, Oycow SS. zdania, tudzież powszechne zwyczaje, i podania, oznaczaiąc kazdemu z tych źródeł właściwie przyzwoitą moc, i powagę. Gdy zaś Prawo Duchowne tak jako świeckie ściąga się do osob, rzeczy, i sądow, idąc za zwyczajnym uczenia sposobem, w tym Roku będzie usiłował objaśnić, co jest, ile zamiar wyciąga, osobom właściwe; przeto założwszy podział osob na Duchow-

tinet

finet ad personas, res, et judi-
cia, sequendo vulgatam in scho-
lis methodum docendi, præsen-
ti Anno operam in id impendet,
unde personarum jus, quantum
exigit institutum, ex omni parte
clare elucefcet; hinc adhibitâ sum-
mâ personarum divisione in Cle-
ricos, et Laicos, omnem pertra-
ctationem instituet de Clericis,
sive illis qui Sacerdotium obti-
nent, sive illis quibus ministe-
rium incumbit opitulandi sa-
cerdotibus, siquidem de Laicis
ubi exposcet relatio, quam ha-
bent ad res sacras, et non nisi
pro re nata, aget. Principem
locum in Ecclesia Dei tenent
Episcopi, quæ vox Græca lati-
nè inspectorem significat, quod
nimirum eorum sit, commissio-
nari præfesse, eiusque mores ob-
servare: qua ratione ordietur
ab Episcopis, eorum potesta-
tem tam ordinis, quàm jurisdic-
tionis discutiet, legis Diocesanæ
jus in medium proferet, causas
item in quibus tamquam sedis
Apostolicæ delegati procedere
valent, allegabit, et servatâ
gradûs præeminentiâ, ad regulam
Hierarchiæ Ecclesiasticæ, præci-
puas prærogativas Metropolita-
rum, Primatum, et Patriarcha-
rum ex ordine recensabit; ubi
verò ad Pontificem Romanum

ne, i swieckie, nadywięcey będzie
mówił o Duchownych, iuż to w sta-
nie Kapłańskim postanowionych,
już też o tych, którzy Kapłanom
w obchodach Kościelnych są po-
mocą; gdyż o swieckich tam tyl-
ko wspomni, gdzie okoliczność
wypadnie z stosowania się, które
maia ku rzeczom świętym. Na
pierwszym miejscu w Kościele Bo-
żym położeni są Biskupi, których
samo imie skazuje przełożenstwo
nad zwierzoną trzodą, i czułość
nad obyczajami oney; od Bisku-
pow więc zacznie, ich władzą tak
Kapłaństwa, jako i Jurysdykcji,
tudzież prawa Dycezalnego prze-
łożyć, sprawy w których rozrzą-
dzać jako Delegaci Apostolscy mo-
gą, wymieni, i zachowując, po-
dobny rozłożenia Hierarchii Ko-
ścielney, stopniów porządek; szcze-
gulne prerogatywy wyliczy Arcy-
Biskupow, Prymasow, i Patriar-
chow; przystąpiwszy do Papieża,
który prawem Boskim jest głową
Kościoła, Piotra na Apostolstwie
następcą, i ma rząd całego Chrze-
ścianstwa; będzie oraz mówił, o
Kardynałach, i Legatach, któ-
rych tenże Ociec Święty do wyko-
nania swojey władzy, używa, i z
których pierwsi Senat jego stano-
wie kuryą sądową składają. Od
Biskupow postąpi do Kapłanow

de-

devenit, quem constat, jure *niższych, których święcenie, i moc*
divino Ecclesiae esse principem, *wytłumaczy; potym do ministrów*
Petri in Apostolatu successorem, *przyjdzie, opowiadając o szcze-*
et Primatum habere Ecclesiae *gulnych każdego obowiązkach, i*
Universae, de Cardinalibus *powinnościach podług powszech-*
simul, et Legatis disseret, quo- *nego Kościoła zwyczaj, i nau-*
rum ope in explicando, exercen- *ki. Niektórzy też z niższych Du-*
daque potestate sua S. Pontifex *chownych mają różne przełożeń-*
utitur, et quorum primi Sena- *stwo, jurysdykcyą, i Urzędy, a*
tum eius constituunt, sicut com- *to czy prawem własnym, czyli też*
plures alij ministri conficiunt *delegacyinym: z tąđ tych wszyst-*
curiam. Ab Episcopis move- *kich Magistratur podział uczyni,*
bit gradum ad inferiores sacerdo- *i iednych w godności postawio-*
tes, quorum ordinem, et pote- *nych, drugich w przodkowaniu*
statem exponet; deinde ad mi- *śnym (co się nazywa persona-*
nistros accedet, munera unius- *tus) bez jurysdykcyi umieszczo-*
cuiusque ex doctrina, et Eccle- *nych, innych Urzędem, innych*
siae disciplina recepta singilla- *Parochiami zaiętych wyszczegul-*
tim explicando. Clericorum *ni; nakoniec w Urząd Wikaryu-*
etiam aliqui habent multipli- *szow weyrzy, jako tych, którzy*
cem praefecturam, jurisdictionem, *godność, i władzę mają od in-*
et Officium, idque vel ordinario *nych sobie udzieloną, czyli z pra-*
iure, vel delegato: propterea *wa delegacyynego, gdzie i przy-*
horum magistratuum divisionem *mioty Wikaryusza czyli Officyata*
faciet, et aliquos in dignitate, *Biskupa Generalnego, i granice*
aliquos in personatu, alios in *władzy tegoż, z prawideł Kościel-*
officio, reliquos in Parochiis con- *nych szczegulniey opisze. Kano-*
stitutos denotabit; ac denique *nicy Katedralnych, i Kollegiac-*
in officium Vicariorum inquiret, *kich kościołów, nie jako składa-*
qui nimirum dignitatem, et im- *ją Kollegium; lecz osobiście uwa-*
perium habere censentur jure *żani, lubo ani władzy, ani Urzę-*
delegato; ubi praecipuam habe- *du nie mają, jednak od innych*
bit rationem Vicarij Generalis *Duchownych różnią się, że szczegul-*
Episcopi, cuius ut qualitates, *niey, nizeli inni do ciągłej Ko-*
ita et jurisdictionis limites ex *ścioła usługi są przywiązani: tych*
praescripto Sanctionum Eccle- *przeto znakomitsze zabawy, i fun-*

siasticarum enumerabit. Ca-
nonici Cathedralium, et Colle-
giatarum Ecclesiarum, non ut
Collegium constituunt, sed sum-
pti singillatim, etsi nec impe-
rium, neque officium habent,
à reliquis tamen Clericis distin-
guuntur, quia præ ceteris assi-
duo templi ministerio sunt ad-
dicti; horum itaque præcipua
referet, non minus ceterorum be-
neficiatorum, et Clericorum le-
ges unâ peruestigans. Denique
Monachorum, et Regularium
originem, Patres, nec non regu-
las perpendet: professionis re-
ligiosæ naturam, requisita, et
firmitatis vinculum ostendet, et
cetera omnia complectetur, quæ
eò spectare jure compertum est.

Expositis personarum generi-
bus, et respectivis muniis, pro-
gredietur tandem ad designan-
dum modum, quo Magistratus
Ecclesiasticus acquiritur, cum
potestas Clericorum omnis aut
ex ordine, aut aliunde, ut est
illa, quæ jurisdictionis appella-
tur, procedit: hic proinde pri-
mo loco de electione tractabit,
antiquam eius formam, muta-
tionis causam, et hodiernum
Concordatorum usum enuclea-
bit; electioni affinem postulatio-
nem superaddet: prout et con-
firmationis necessitatem adstru-

*kcyę powie, dotykając razem
praw, które się ściągają do in-
nych posiadających beneficya, i
Klerykow. Nuostatek Mnichow,
i Zakonników, początki, Oycow,
i reguły przytoczy; professyi Za-
konney naturę, przymioty, i moc
pokaże, zamykając tamże wszyst-
ko to, co do tey materyi przyna-
leżeć zwykło.*

*Wyłożysz rodzaje osob, i wła-
ściwe każdego obowiązki, postę-
pi potym do opisania sposobow,
jakiemi się nabywa godność Ko-
ścielna; gdyż władza wszelka
Duchownych pochodzi albo z świę-
cenia, albo z inąd; jaką jest owa,
która się zowie jurydykcyi: tu
więc naprzód będzie mówił o o-
bieraniu czyli elekcyi, dawną iey
formę, przyczyny odmiany i dzi-
sieyszy zwyczaj Konkordatow,
albo Paktow opisze; bliską Ele-
kcyi przyda Postulacyą, jako i
potwierdzenia, albo konfirmacyi
potrzebę stwierdzi; która w Bisku-
et,*

et, quæ in Episcopis propria est, *pach ma miejsce właściwego u-*
 atque vera institutio. Succedet *wiazania, czyli Instytucyi. Na-*
 Collatio, modus nimirum alter, *stapi drugi sposob, którym się na-*
 quo Ecclesiastica beneficia *bywają Beneficia, to jest Kollacya;*
 acquiruntur: omnia autem in *nie zaś w tey mierze nie będzie o-*
 hac parte tum generaliter ad *puszczono, co tylko czyli powsze-*
 quosvis Collatores spectantia, *chnie i wszystkim Kollatorom stu-*
 tum quæ peculiarem praxim *żyć może, czyli szczegulnie stosu-*
 Curiae Romanae respiciunt, non *je się do zwyczaju kuryi Rzym-*
 omittentur: qualia sunt Reser- *skiey, dla czego się przytoczą Re-*
 vationum capita, et fontes, Re- *zerwacyi początki, i podział, Re-*
 gulæ, Cancellariæ atque annatæ. *guly Kancellaryi, i Annaty. In-*
 Collationem excipiet Institutio, *stytucya jest trzeci sposob odzier-*
 quæ tertium suppeditat modum *zania Beneficyow: gdzie razem*
 consequendi Magistratus, et Be- *wyłoży początek podawania, to*
 neficia Ecclesiastica: ubi unâ ex *jest Jurispatronatûs, różnicę jego,*
 hibebit originem Juris Patrona- *jakim sposobem się nabywa, prze-*
 tus, eius divisiones, qualiter item *nosi, albo się utraca toż prawo.*
 hoc jus acquiratur, quomodo *Tak wytłumaczywszy szrodki do-*
 transferatur, et amittatur. Ex- *stapienia Beneficyow, przyłączy*
 plicatis verò, sicut præfertur, *następnie Objaśnienie, jak powin-*
 modis assequendi beneficia, ra- *ne bydź dane komu rządnie też be-*
 tionem dein producet, qua *neficya; wiele bowiem w tey mie-*
 hæcce cuipiam tribui rectè vale- *rze jest rzeczy do uwagi, które*
 ant: plura enim hac in re se obii- *przekonywają, aby otrzymuiący*
 ciunt, quæ syadent beneficio *prócz przymotow powszechnych*
 esse donandos eos, qui præter *nad innych był godnieyszym za-*
 alia requisita, cæteris etiam *slug osobistych rozlicznością.*
 præstent copiâ meritorum. *Przyidzie zatym do konsekracyi,*
 Post hæc ventilabit materiam *i święcenia, któremi się nabywa*
 consecrationis. et ordinationis, *władza druga, nazwana Ord-*
 quarum utraque potestatem tri- *nis; poniżey wyliczy tych, któ-*
 buit alteram, quam ordinis ap- *rzy święceni być niemogą ob ir-*
 pellamus; exinde reñunciabit *regularitatem, to jest że im staie-*
 eos, qui promoveri non pos- *się tamą prawo Kościelne, żeby*
 sunt ob irregularitatem, quate- *albo niebyli święceni, albo do wyz-*
K
nus

nus nimirum illis, regula Eccle-
siastica impedimento est, quomi-
nus aut Clero adscribantur, aut
evehantur ad ordinem su-
periozem, aut in suscepto ordi-
ne ministrent.

Proximum erit videre, quibus
modis amittatur potestas illa,
Beneficiis, sacrisque magistrati-
bus conjuncta est; et cum ejus
amittendæ duplex sit ratio, vel
scilicet extra pœnam, vel pœnæ
causâ, idcirco utramque exami-
nabit divisim: in priori ordi-
ne renuntiationem, et trans-
lationem, ad secundum verò
locum, vel pœnam, rejiciendo de-
positionem, et degradationem,
per quam videlicet Clerico sin-
gulorum Ordinum à summo ad
novissimum insignia adimun-
tur. Claudet demum hanc par-
tem, ubi de Capitulo sede Epi-
scopali vacante verba faciet:
hic verò notabit mortuo Anti-
stite jurisdictionem Episcopa-
lem transire ad totum Collegi-
um nativo quodam, ac proprio
jure, quam Capitulum exercere
jubetur per Vicarium intra octo
dies eligendum.

HIERONYMUS STROYNOWSKI, Sæ
Theol: & Utriusque Juris Do-
ctor, publicus Juris Naturæ ac

szego Duchownego stopnia nie-
postapili, albo na resztę w przy-
jętym już stopniu nieśluzyli.

Daley okaza się sposoby, jakie-
mi się utraca moc owa, i władza,
która jest złączona tylko z Bene-
ficyami, i Duchownemi Urzędami;
i gdy to się staje dwojaką drogą,
to jest, albo z woli własney Du-
chownego, albo dla jego ukara-
nia, w obydwu te sposoby weyrzy-
z osobna: w pierwszym porządku
kładąc Renuncyacyą, i Transla-
cyą, do drugiego zaś mieysca, to
jest kary, stosując, depozycyą, i
degradacyą, przez którą Ducho-
wnemu odeymują się znaki wszyst-
kich święceni stopniow, począw-
szy od najwyższego aż do osta-
tniego. Zamknie na ostatek tę
część mówiąc o Kapitule w zda-
rzeniu wakującej Biskupiej Kate-
dry, gdzie przeloży, że jurysdy-
kcya Biskupa po śmierci, lub in-
nym oddaleniu iego z stolicy, prze-
chodzi do całego Kollegium pra-
wem istotnym, i właściwym, którą
władzą też Kapitula administro-
wać jest winna przez Wikarego,
czyli Officyala w ośmiu dniach o-
bierać się mającego.

HIERONYM SROYNOWSKI, S. Te-
ol: i obojga Prawa Doktor, publi-
czny Prawa Natury i Narodów
Gen.

Gentium Professor; spatio duorum annorum, Jus Naturæ arctius sumptum, tum Jus Naturale Politicum, Oeconomiam Politicam ac Jus Gentium explanaturus; hoc anno diebus atque horis designatis, præmissa brevi expositione methodi, quæ teneri debet, ne falsa ratiocinia formentur, atque illegitimæ conclusiones deducantur, tradet Jus Naturæ ac Jus Politicum.

Profesor, mający w przeciągu lat dwóch wyłożyć: Prawo natury ściśley wzięte, Prawo naturalne Polityczne, Ekonomikę polityczną i Prawo Narodów; w tym roku we dni i godziny przepisane podawszy krótką naukę o sposobie, którego się trzymać należy do ustrzeżenia się fałszywego rozumowania, i obłąkanych wniosków, tłumaczyć będzie: Prawo Natury i Prawo polityczne tym porządkiem, jaki jest w książce od niego wydanej.

Officium Professoris, qui juvanda valetudinis causâ in externas regiones nuper profectus est, in ejus absentia supplebit SIMON MALEWSKI AA, LL. & Philosophiæ Doctor, Vice Professor Juris Naturæ.

Urząd Profesora, który dla polepszenia zdrowia do obcych krajów temi czasami wyjechał, w niebytności jego zastąpi SIMON MALEWSKI, Nauk wyzwolonych i Filozofii Doktor, Vice Professor Prawa Natury.

MICHAEL FRANCISCUS KARPOWICZ S. Theologiæ Doctor ejusdemque actualis Publicus Professor, Prælatus Archidiaconus Smolenscensis, Præpositus Grażyscensis & Prenensis Curatus, diebus Martis, Jovis & Saturni mane lectiones tradet.

MICHAŁ FRANCISZEK KARPOWICZ S. Teologii Doktor i publiczny jey Professor, Prałat Archidiacon Katedry Smoleńskiej, Proboszcz Grażyszki i Preński, we Wtorek, Czwartek i Sobotę rano.

De Ecclesia Christi in spiritu Religionis spectata, tractabit, quatenus ea est Regnum Jesu Christi, pretio Sangvinis ejus

O Kościele Chrystusowym, w Duchu Relij uważanym, nauki dawać będzie, ile on jest królestwem Jezusa Chrystusa krwią jego.

comparatum, ac triumpho ejus nabytym, i przez tryumf jego Pomissionis, mortis, ac resurrectionis acquisitum, exponet auditoribus: Nihil esse speciosius, aut majestuosius in universa Mundi historia, quam Ecclesiae institutio, doctrinae ejus propagatio, ejusque triumpho ac victoria de Tyrannis, de vitiis, de erroribus, de malignitate cupiditatum, ac de mundo quem veritate illuminavit, virtute convertit, ac doctrinis caelestibus reformavit, felicemque perenniter reddidit. Ac perinde posuit in sole tabernaculum suum.

Explicatis definitionibus, ac variis significationibus, hujus vocis: *Ecclesia*; specialiter immorabitur in exponendis ejus notis seu characteribus, eamque Christi Ecclesiam: *Unam, Sanctam, Catholicam, Apostolicam* ex Scripturis, Traditione continua, ac nunquam interrupta, ex Patribus à primis Ecclesiae saeculis, ex Conciliis, ex communi denique consensu ita docebit; ut communio Ecclesiae Romanae, ac Sanctae Apostolicae sedis, ut subjectio legitimis Pastoribus cum capite visibili, summo Christi in terris Vicario Papa Romano, unitis, ut participatio eorumdem Sacramentorum, ut confessio de-

stania śmierci i zmartwychwstania przysposobionym. Przełoży uczniom jako w całej Historji świata, nic niemasz wspanialszego, i dziwniejszego nad ufundowanie kościoła, nad rozszerzenie jego nauki, i nad jego zwycięstwa nad Tyranami, nad błędami, występkami, namiętnościami zepsutemi, i nad światem, którego prawdą oświecił, cnotą nawrócił, i naukami Niebieskimi naprawił, i wiecznie uszczęśliwił; a przez to prawdziwie: w Słońcu przybytek swój postawił.

Przełożywszy nazwiska, i różne znaczenia słowa tego: *Kościół*; zastanowi się szczególnie nad wykładem istotnych znaków i charakterów prawdziwego Chrystusowego Kościoła; a z Pisma świętego, z podania nieustannie bez przerwy trwającego, z Oyców SS. od najpierwszych Kościoła wieków, z Synodów i Zborów powszechnych, i zewszystkich innych naygruntowniejszych dowodów dowiedzie: iż ieden, święty, Katolicki i Apostolski Kościół ten jest prawdziwy Chrystusowy; gdzie wspólność kościoła Rzymskiego i Apostolskiej stolicy, Podległość porządnym Pasterzom i Biskupom, złączonym z wid-

nique unius ejusdem fidei necessaria omnino demonstret, & quisque membrum veræ Christi Ecclesiæ sit, ac per merita Christi salutem consequatur æternam. Hanc idæam Ecclesiæ, omnes gentes, ac nationes, ubicunque lux Evangelij a primis sæculis innotuit, habuere: sic de Ecclesia omnes omnium sæculorum Christiani sensere, adeo ut si aliquis in medio Christianitatis hodie quæreret: Quid est Papa? aut dementiæ, aut malignitatis, ne dicam impietatis notam certo incurrisse credatur, aut disrumpendæ unitatis, maligno spiritu actus, iocis ac sugillationibus blasphemis Patrem Christianitatis temerariè impetere, præsumpsisse iudicetur.

Expositis notis veræ Christi Ecclesiæ, iisque applicatis communioni Catholicæ Romanæ: facillimè deducet eam esse columnam ac firmamentum veritatis, ac cum Cypriano in Epist: 45. ad Cornelium: Romanam Ecclesiam, radicem esse, ac matricem Ecclesiæ catholicæ docebit. Eam esse Principalem Cathedram un-

czną głową z najwyższym na ziemi Chrystusa Namieśnikiem, Biskupem Rzymskim. Używanie i uczestnictwo jednychże SS. Sakramentów, Wyznanie nakoniec jednej powszechnej Wiary, koniecznie każdemu jest potrzebne, aby się mógł Kościoła tego członkiem mianować, i w tym Kościele zbawienie przez zasługi Chrystusowe szczęśliwie pozyskać. Takie wyobrażenie Kościoła wszystkie zaś Narody miały, gdziekolwiek światło Ewanjelii zaisiało; tak o Kościele wszyscy oświeceni Chrześcijanie od początku Wiary trzymali, tak dalece; iż gdyby ten raz wpośród Chrześcijaństwa kto się pytał, co to jest Papież? zdałoby się, że albo rozum utracił; albo wiarę, albo że usiłując złośliwie zrywać węzeł Chrystusowej jedności w Kościele, przez podły żart i ugryzienia usiłuje hańbić powszechnego wszystkich Chrześcijan Nauczyciela i Ojca.

Po wytłumaczeniu znaków prawdziwego Chrystusowego Kościoła, i przystosowaniu ich do Współczności Katolickiej Rzymskiej, łatwo już dowiedzie, iż Kościół jest Filarem i gruntem prawdy, a według wyrazu Cypryana S. że Kościół Rzymski jest źródłem życia i zasadą kościoła katolickiego; i przywiódłszy wielu in-

*De unitas sacerdotalis exorta nych w tey mierze zdań niezbi-
est, ad quam perfidia non potest tych pierwszych Oycow Ireneu-
habere accesum.. Si Italiae adja- sza, Augustyna, Tertuliana i in-
ces, (inquit Tertullianus:) ha- nych; pokaże iż nie można mieć
bes Romam, unde nobis autho- żadnego słusznego powodu odry-
ritas præsto est. Ista quam felix wania się od jednoſci Kościoła
Ecclesia, cui totam doctrinam katolickiego, ani się lekkomy-
cum sanguine suo profuderunt ślnie ku zniewadze naywyższego
Apostoli; ubi Petrus Passioni Do- Pasterza z pośmiewiskiem zapyty-
minicæ adæquatur. Ad hanc Ec- wać: co to jest Papież? Mogąc
clesiam Romanam (ait Irenæus) śmiało i bezpiecznie przestać na
propter potiozem principalita- odpowiedzi Chrystusa do Piotra
tem necesse est omnem convenire daney: Tyś jest Piotr, czyli opo-
Ecclesiam. Ecclesia enim Roma- ka: a ja na tey Opoce zbuduję
na (addit Augustinus) ea est, Kościół, którego i bramy piekiel-
in qua semper Apostolicæ Cathe- ne nie przemogą.
dræ viguit Principatus. Hinc
ostendet nullam unquam posse
adduci rationem, aut qualem-
cumque prætextum ab hac Ec-
clesia justè recedendi, ac eos
omnes extra Ecclesiam esse,
qui disrupto unitatis vinculo,
capitis Ecclesiæ visibilis com-
munionem respuunt, aut cæcu-
tientium more, in medio lu-
cis errabundi, malignè quære-
re audent: Quid est Papa? Cum
illis sufficere debeat vel ipsa
Christi responsio ad Petrum:
Tu es Petrus, & super hanc Pe-
tram ædificabo Ecclesiam meam,
& portæ inferi non prævalebunt
adversus eam.*

Visibilitas ac indefectibilitas Christi Ecclesiæ supponit eam *Widzialność i wieczno-trwałość Kościoła Chrystusowego, każe*
habe.

habere necessario, authorita-
 tem infallibilem judicandi de
 rebus Fidei. Quis igitur iudex
 controversiarum sit, ex usitata
 praxi vel ab ipfismet Ecclesie
 primordiis, in fundamento Sa-
 crarum Scripturarum docebit ear-
 quæ juxta Canones antiquissimos
 omnes Ecclesie universaliter te-
 nent ac docent, omiffis dispu-
 tationibus variis, ac sæpenume-
 ro periculosis, explanabit ad
 mentem Cleri Gallicani. Qui
 anno 1681. declaravit, Roma-
 num Pontificem esse caput Ec-
 clesie, centrum unitatis, obtinere
 primatum authoritatis & juris-
 dictionis, ipsi à Christo in Perso-
 na S. Petri collatum. Et eum
 qui ab hac veritate dissentiret,
 Schismaticum imo & Hæreticum
 fore. Et in Declaratione Cleri
 Gallicani 1682. Episcopi do-
 cent: In Fidei quæstionibus præ-
 cipuas esse Romani Pontificis par-
 tes, ejusque decreta ad omnes
 & singulas Ecclesias pertinere,
 nec quidquam in Ecclesia ma-
 gni momenti definiri debere, quod
 ad ipsum non referatur. Leges ac
 Decreta Pontificis Romani, in cau-
 sis fidei ac morum, ad omnes &
 singulas Ecclesias pertinere, ac
 Christianos omnes ex conscientia
 teneri ipsis obtemperare. Talem
 authoritatem Ecclesie, semper

wnosić rozumnie, iż w nim konie-
 cznie musi być rząd, powaga,
 i moc najwyższa nie omylnego
 sądzenia o rzeczach należących
 do Wiary; kto zaś jest tym sędzią
 sprzeczek w kościele: z nauki pier-
 wszego kościoła, SS. Kanonów,
 Zborów powszechnych, z zwycza-
 iu nakoniec przez wszystkie wie-
 ki statecznie używanego, na fun-
 damencie Pisma świętego, u-
 czyć będzie, zaniechawszy pró-
 żnych dysput, i mniey beśpieczne-
 go zapędzenia się. A wzorem
 Duchowieństwa Francuskiego, na
 Zjeździe ich w roku 1681. przelo-
 ży: iż Papież Biskup Rzymski
 jest głowa Kościoła, centrum ie-
 dności, że ma w całym kościele
 pierwszeństwo powagi i rządu
 od Chrystusa sobie nadane, i że
 ktokolwiek temu przeczy, nie-
 wiernym się staie, i od Kościoła
 się odłącza. Ze w rzeczach
 wiary Papież szczegulnieysze i
 najpierwsze ma prawo sądzenia,
 że ustawy jego do wszystkich
 Kościołów należą, i że tey wła-
 dzy każdy z wiernych pod sum-
 nieniem ulegać i być posłusz-
 ny powinien. Tak o powadze
 nieomylnego sądzenia w Kościele,
 czyli na Synodzie zgromadzonym,
 czyli w całym Chrześcijaństwie
 znajdującym się, a na iedno się
 zgadzającym, zawsze trzymano

infallibilis, sive in Concilio congregatæ, sive dispersæ in unum consentientis, in corpore primorum Pastorum Episcoporum, Romano Papæ tanquam visibili capiti unitorum, semper recognovit orbis universus, ac Imperatores, Regesque, quicunque Evangelij lumine fuerant in Ecclesiam introducti. Sic Constantinus magnus, Marcianus, Jovinianus, Theodosius, cæterique: sic Carolus magnus, Ludovicus, Otto magnus, ac quicunque Orthodoxi in Religione Christi perseverarunt. Ac eo sensu persuasum fuit Osio Cordubensi anno 356. dum Constantium Imperatorem fortiter, Ecclesiastico regimini sese immiscentem sit allocutus: *Ne te rebus misceas Ecclesiasticis, nec nobis his de rebus præcepta mandes: sed à Nobis potiùs hæc ediscas: Tibi Deus imperium tradidit, nobis Ecclesiastica concredidit. Ac quemadmodum qui tibi imperium subripit, Deo ordinanti repugnat, ita metue, ne si ad te Ecclesiastica pertrahas, magni criminis reus fias.*

De capite Ecclesiæ, de Primatu Petri, ac Romani Pontificis ejus Vicarij, ea quæ justa & sobria, quæ ab universali Ecclesia recepta sunt, explica-

w Chrześcijaństwie, a zbior piergrych Pasterzow i Biskupow z głową swą Biskupem Rzymskim złączonych w naywyższym zawsze i wszędzie był poważeniu. Takie decyzye, za nieomylnie przyymowali zawsze wszyscy Wierni, Cesarze i Królowie, którzykolwiek światu Ewanjelij kiedykolwiek się poddali: tak Konstantyn W. Marcyan, Jowinian, Teodozy, i inni. Tak Karol W. Ludwik, Otton W. i inni, którzykolwiek prawowierni byli; i w tym to duchu mężnie ów wielki Mąż Osiusz Kordubeński do Konstanciusza Cesarza, wdzierającego się w rządy Duchowne mówił: Nie wtrącaj się Cesarzu w rzeczy Kościelne, ani nam swych rozkazow w tey mierze dawać nieodważaj się; lecz raczey nas się oto pytaj, i nas słuchaj. Tobie Bóg Cesarstwo zlecił, a nam Kościół swój powierzył; a iako grzeszyłby przeciwko Bogu, ktoby tobie Państwo wydzierał, tak i ty grzechu lękaj się straszego, ani się waz w rzeczy Kościelne wtrącać i mieszać.

O Głowie Kościoła, o Pierwszeństwie S. Piotra i Rzymskiego Biskupa iego następcy, to wykladać będzie: co sprawiedliwość, roztropność, prawda, i nauka pobit,

hit. Limites utriusque Potestatis, Ecclesiae nempe & Imperij, ad normam sacrorum Canonum explanabit, ut demonstret Ecclesiam in Imperio esse salutis originem ac veritatis virtutisque Magistram, Imperium autem in Ecclesia, esse ejus decus, tutamen & praesidium. Si quae autem ex utraque parte minus se digna, historia retulerit, ignorantia, barbaraque secula potius redarguenda sunt, quam ut lumini Christi Evangelij ejusque Divinae Ecclesiae praesudicium possit inferri. Saecula ignorantiae, summos abusus in Regnis, Tribunalibus, judicijs, Academicis, cunctisque fere Societatibus instituti humani, miserabiliter induxerunt; at elapsis erroris humani tenebris, mederi convenit vulneribus, et humanitati & Religioni inflictis.

Excidat illa dies ævo, nec postera credant

Saecula, nos certe taceamus, & obruta multa

Nocte tegi nostrae patiamur crimina gentis.

De Regimine Ecclesiae, iis, quae sana sunt, explicatis, demonstrabit Spiritum lenitatis ac mansuetudinis Christi, spiritum pacis, humilitatis ac

wszeczna Kościoła uczy i podaje. Granice władzy oboiej, Duchowney i Świeckiej na wzor Kanonow SS. naydawniejszych przełoży, dowodząc: jako Kościół dla władzy panowania świeckiego źródłem jest Zbawienia, Prawdy, Cnoty, i Szczęśliwości, przez oświecenie, Nauki, i poświęcenie Wiary. Władza zaś panowania świeckiego jest dla Kościoła potęgą, ozdobą, i obroną. Jeżeli zaś Historia z oboiej strony przywodzi nam rzeczy mniej chwalebne; Upłakiwać raczy należy nad wiekami nieumiętności, barbarzyństwa i grubiaństwa, niżeli przyczytać to Kościołowi, co z istoty swej nauce jego jest przeciwnym. Grubiaństwo i dzikość zagubiwszy Nauki, wciągnęły wiele nierządów do Królestw, Trybunałów, Sądów, Akademii, i różnych ludzkiego wynalazku ustanowień. Za powrotem zaś światła, leczyć rany ludzkości i Reliji zadane, z litością należy, na wieczną niepamięć wskazawszy te wieki, które im je zadaly.

O Rządzie Kościoła nauki nayzdrowsze przełożywszy, pokaże daley iako Duch łagodności i słodczy Chrystusowey, duch pokoiu, pokory i cierpliwości, zawsze du-

ac patientiæ, animam ac vitam esse hujus Regiminis semper. Spiritum autem Persecutionis ac duræ crudelitatis semper ab Ecclesia fuisse longe alienum. Ostendet denique qualiter errores ac vitia odio fuerant Ecclesiæ: at Personæ iis obnoxia, summa Charitate, ac effusi ad teneritudinem cordis testimonio recipiebantur in Ecclesia, Neque confundendi sunt homines passionibus quandoque obnoxii, cum regulis ac institutis Ecclesiæ, quæ non nisi amorem, patientiam & charitatem spirant. Quod autem respectu impietatis, erroris ac blasphemix, nunquam indifferens Ecclesiæ sit iudicium, nec per essentiam suæ Sanctitatis vel in minimo connivere possit erroribus; id Tolerantiam (ut inquiunt) civilem, minime lædit. Licitum est tibi & permissum sentire quæ velis, at impium esse non licet: Dictum est quondam uni ex discipulis Epicuri.

sza był istotną rzędą Kościoła Jezusowego; aiako duch przesławiania nigdy w kościele ani używany, ani chwalony, przez istotę ustaw samych Kościoła byż niemógł; iako błędy i występki były w nienawiści, ale osoby błędzące lub występne zawsze przyymowane były z miłością i łagodnością: przywiedzie w tej mierze przykłady najswiętsze w kościele, a rozdzielać nauczy ludzi namiętnościom podległych, od powinności ich i obowiązków, które dla namiętności za gorliwością mniej oświeconą czasem poświęcają. Że zaś kościół dla błędów i bluźnierstw obojętnym i ulegającym byż nie może; to ciwilney tolerancyi wcale nie znosi. Wolno tobie myśleć co się podoba, ale byż bezbożnym i bluźniercą niewolno, rzeczono w starożytności jednemu z Uczniów Epikura.

O R D O P R Æ L E C T I O N U M

I N

A C A D E M I A

E T U N I V E R S I T A T E V I L N E N S I

E X A N N O 1787. I N A N N U M 1788.

I N C O L L E G I O P H Y S I C O

I N C O L L E G I O M O R A L I

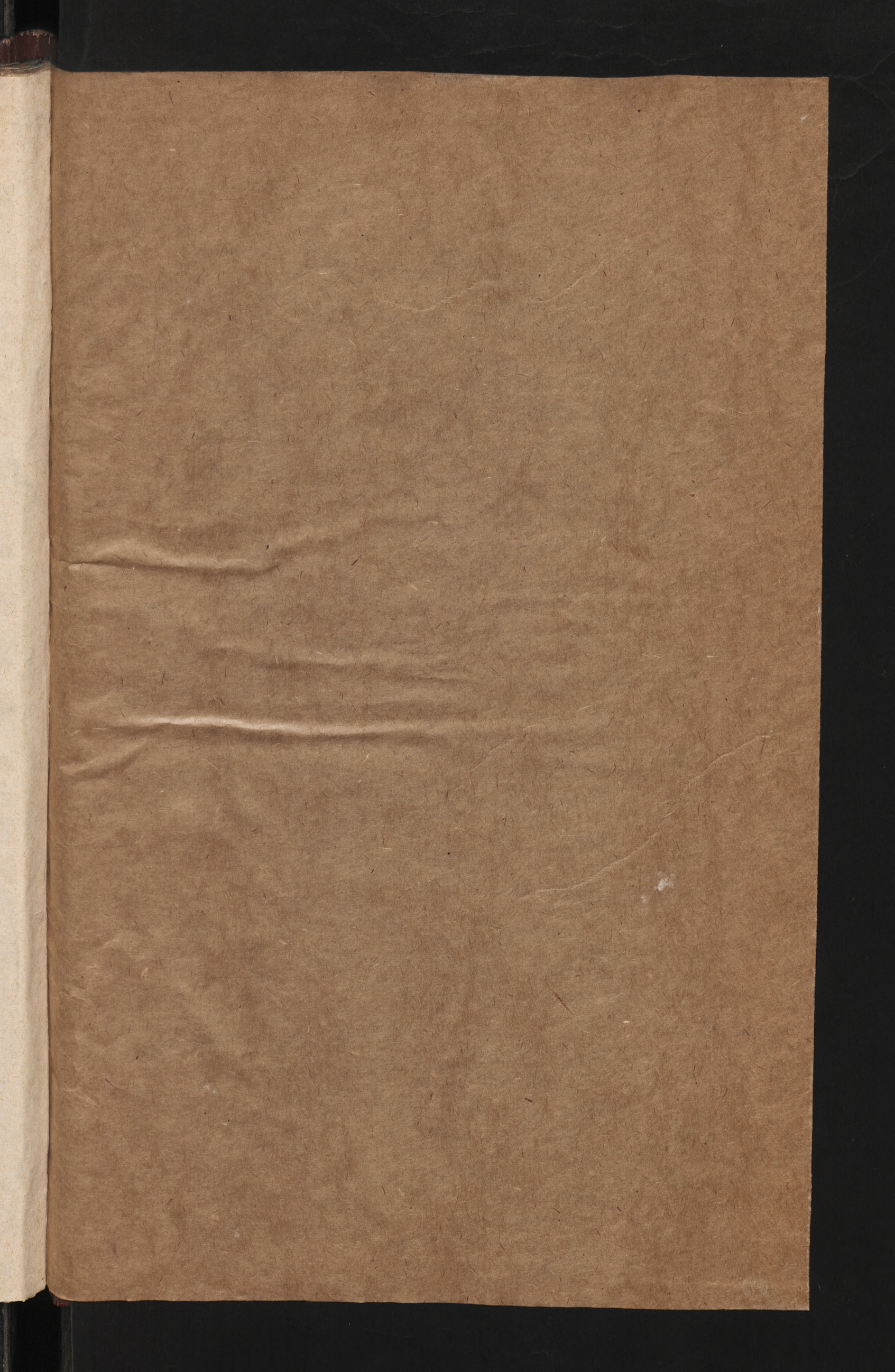
Diebus Do- minicis:	Horis Po- meridian:	PRINCIPIA ARITHMETICÆ, GEOMETRIÆ ET MECHANICÆ OPIFICUM CAPTUI ET USUI ACCOMMODATA.					
Die	Mane	à media 8. h. ad 9. à 9. ad mediam 11. à media 11. ad 12.	Mathesis Sublimis. Mathesis applicata	Medicina Pract: Mat: Med: Medicina Theo: Anatomia. Chemia & Pharmaceutica.	Jus Canonicum.	Eloquentia & Literatura.	Hist: Univ: cum Critica.
Lunæ	Post meri- diem	à 2. ad mediam 4. à media 4. ad 5.	Mathesis Elementaris.	Chirur: Theor: ars Obstetr: Operationes Chirurgicæ.			
Die	Mane	à media 8. h. ad 9. à 9. ad mediam 11. à media 11. ad 12.	Astronomia. Physica Experimentalis. Historia Nat: & Botanica.		Theologia Dogmatica. Historia Eccl: Theol: Mor:		
Martis	Post meri- diem	à 2. h. ad mediam 4. à media 4. ad 5.		Chirur: Theor: ars Obstetr: Operationes Chirurgicæ.		Jus Naturæ.	
Die	Mane	à media 8. h. ad 9. à 9. ad mediam 11. à media 11. ad 12.	Mathesis Sublimis. Mathesis applicata.	Medicina Pract: Mat: Med: Medicina Theor: Anatomia Chemia & Pharmaceutica.	Jus Canonicum.	Eloquentia & Literatura.	Hist: Univ: cum Critica.
Mercurii	Post meri- diem	à 2. h. ad mediam 4. à media 3. ad 4.	Mathesis Elementaris.				
Die	Mane	à media 8. h. ad 9. à 9. ad mediam 11. à media 11. ad 12.	Astronomia. Mathesis applicata. Historia Nat: & Botanica.		Theologia Dogmatica. Hist: Eccl: Theol: Moral:		
Jovis	Post meri- diem	à 2. h. ad mediam 4. à media 4. ad 5.		Chirur: Theor: ars Obstetr: Operationes Chirurgicæ.		Jus Naturæ.	
Die	Mane	à media 8. h. ad 9. à 9. ad mediam 11. à media 11. ad 12.	Mathesis Sublimis. Mathesis applicata	Medicina Pract: Mat: Med: Medicina Theor: Anatomia Chemia & Pharmaceutica.	Jus Canonicum.	Eloquentia & Literatura.	Hist: Univ: cum Critica.
Veneris	Post meri- diem	à 2. h. ad mediam 4.	Mathesis Elementaris.				
Die	Mane	à media 8. h. ad 9. à 9. ad mediam 11. à media 11. ad 12.	Astronomia. Physica Experimentalis.	Medicina Pract: Mat: Med: Medicina Theor: Anatomia.	Theologia Dogmatica. Hist: Eccl: Theol: Moral:		
Saturni.	Post meri- diem.	à media 3. ad 4.		Chemia & Pharmaceutica.		Jus Naturæ.	

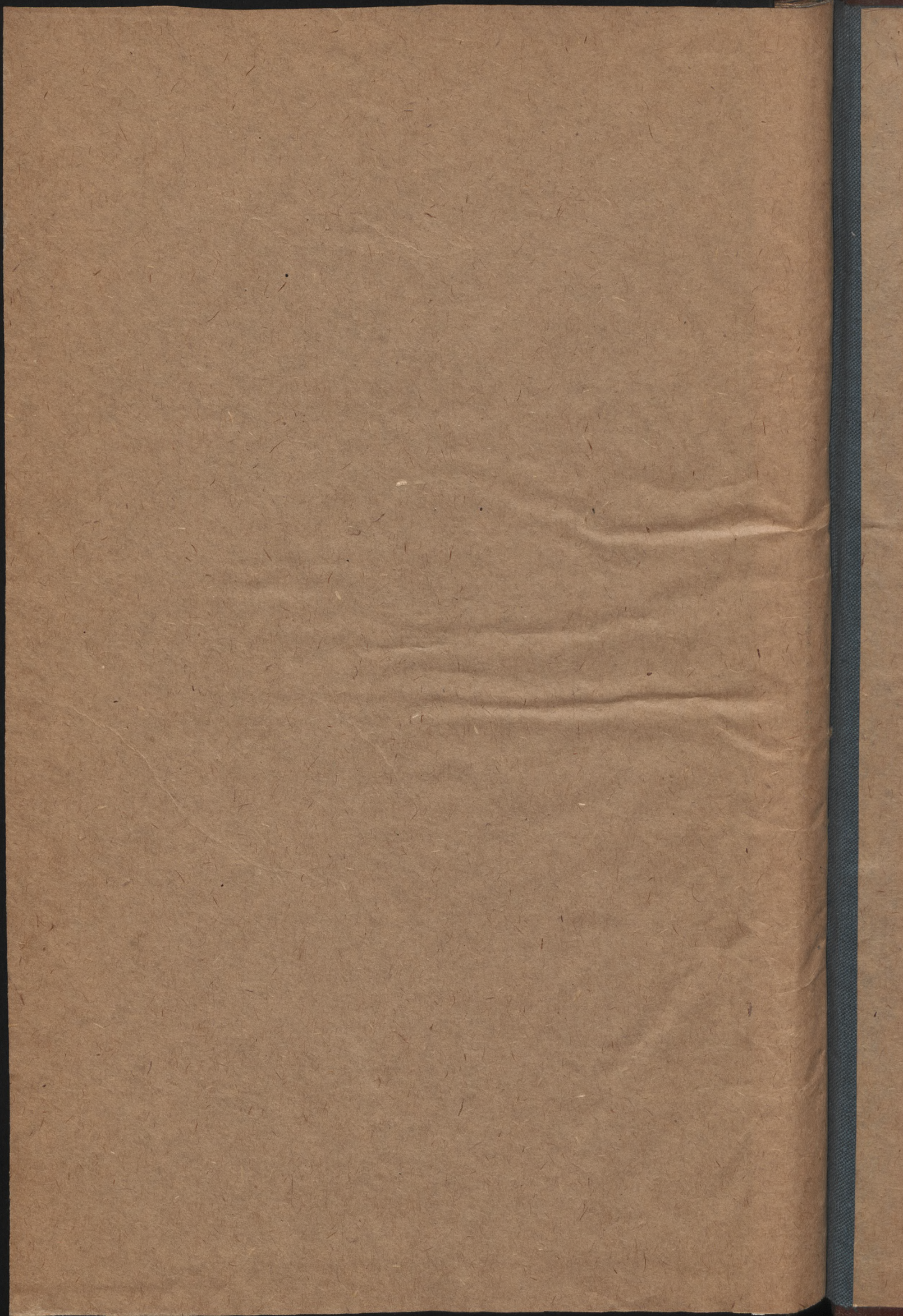
Mbl. Jag.

Bl. Jag

Bl. Jag

Bl. Jag

Biblioteka Jagiellońska

stdr0018569

